Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ оқшоми

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети ва халқ депутатлари шаҳар Советининг органи

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган. № 214 (7. 303) 1990 йил 19 сентябрь, чоршанба ⊙ Баҳоси 3 тийин.

Бозор иқтисодиётига ўтиш йўлларида

М. С. ГОРБАЧЕВнинг СССР Олий Совети сессиясида сўзлаган нутқи

● Ниҳоят СССР Олий Советининг тўртинчи сессиясида бозор иқтисодиётига ўтиш теварагида асосли мунозаралар бошланди. Депутатлар қўлларига зарур ҳужжатлар мажмуини олганларидан сўнг мамлакат халқ хўжалигини барқарорлаштириш ва иқтисодиётни янги изга ўтказишга доир кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирларни муфассал таҳлил этиш имкониятига эга бўлдилар. Депутатларнинг ҳар бири дам олиш кунларини ўзларига тақдим этилган материалларни ўрганишга, шунингдек, жума куни комитетлар ва комиссияларнинг қўшма мажлисида ана шу масалаларнинг ўртага қўйилиши таассуротларига баҳо беришга бағишлаган бўлсалар керак. Аслида бу қўшма мажлисни палаталарнинг 17 сентябрь куни яна бошланган биргаликдаги иши олдидан ўтказилган машқ деб аташ мумкин.

СССР Олий Советининг Раиси А. И. Лукьянов эрталабки мажлисни очиб, мамлакат Президенти М. С. Горбачевга сўз берди:

Ҳурматли ўртоқлар! Сизлар А. Г. Аганбегяннинг маърузасини, С. С. Шаталин, Л. И. Абалкин нутқларини тинглашингизга ва ялпи мажлис доирасида бозор иқтисодиётига ўтиш дастури лойиҳасини муҳокама қилишни давом эттиришингизга тўғри келади.

Шу кунларда СССР Олий Советида ҳам, иттифоқдош жумҳуриятларнинг Олий Советларида ҳам эҳтимолки, қайта қуриш йилларидаги энг муҳим қарорлар қабул қилинади. Ҳозирги СССР Олий Советининг ижодий имкониятларини билганим учун депутатлар жуда жиддий ва масъулиятли ишни халқ олдидаги катта масъулиятни ҳис этган ҳолда бажарадилар, деб умид қиламан.

Сессияда маърузачиларнинг нутқлари ва мунозараларидан олдин умумий тарздаги баъзи масалалар юзасидан ўз фикримни қисқача айтиб, ўтган ҳафтада мен сизларга юборган дастур лойиҳасига ўз муносабатимни баён қилиб бермоқчиман.

Мен айтмоқчи бўлган гапнинг биринчиси шундан иборатки, менимча, бозор иқтисодиётига ўтиш ва бозор муносабатларининг ўзига тааллуқли масалаларда бизда чалкашликлар кўп. Бозор иқтисодиётига ўтиш — иқтисодий жараёнларнинг давлат томонидан бошқарилиб турилишидан воз кечишдир, ҳамма нарса, энг аввало чакана нархларга тааллуқли жиҳатлар ўз ҳолига ташлаб қўйилади, деган тасаввурлар анча кенг тарқалган. Жамиятимизда бозор муносабатларига ўтиш халқ турмуш шароитларига салбий таъсир қилади, деб ундан чўчиш ва хавфсираш кайфиятлари айни шундай тасаввур билан боғлиқдир. Умуман ана шу масалаларнинг ҳаммасига ушбу босқичдаёқ равшанлик киритиш керак. Гап аслида нима ҳақда бораётганлигини одамлар билишлари лозим. Шундай қилиш зарур, чунки мамлакат аҳолисининг анча қисмида бозор иқтисодиётига ўтиш — кимнингдир иблисларга хос иши, унинг меҳнаткашлар манфаатларига ҳеч қандай алоқаси йўқ деган тасаввур пайдо бўлса, ишнинг муваффақиятли чиқишига умид қилиш мумкин эмас.

Шуни очиқ айтиб қўйиш керак, биз бозор ҳамма масалани ҳал қилиб беради, деб ҳисобламаймиз. Бозор иқтисодиётига ўтиш масаласи амалга оширилаётган ўзгаришлар жараёнида вужудга келди. Уни ҳаётнинг ўзи ва юз берган ўзгаришлар мантиқи тақозо этди. Ҳақиқатан ҳам, мамлакатимиз, иқтисодиётимиз тушиб қолган танг вазиятдан фақат туб иқтисодий ислоҳот йўлларига ўтиш орқалигина чиқиш мумкинлигини биз аллақачон тушуниб етдик. Биз ўз вақтида давлат мулкининг ялпи ҳукмронлиги ва унинг якка ҳокимлик ҳолати билан боғлиқ бўлган барча салбий оқибатларини бартараф этишни ислоҳотнинг бош вазифаси қилиб қўйдик.

(Давоми иккинчи бетда).

⊙ МАСЛАҲАТЛИ ИШ ТАРҚАМАС. Тошкентдаги «Шарқ» номидаги тери-пойабзал ишлаб чиқариш бирлашмасининг илғор ишчиларидан Машкура Одилова, бирлашманинг кадрлар бўлими бошлиғи Дилором Қосимова, ишчилар Насиба Эрматова ва Ҳакима Қозоқбоевалар.

Т. Каримов суратлари.

КЎРКАМ БИНОЛАР

⊙ 11-БАЛАНД бинолар қурилиши трестининг 17-қурилиш бошқармаси Куйбишев районидаги Ҳамид Олимжон майдонида қатор 16 қаватли турар жой биноларини қурмоқда. Бу йил бинокорлар тўртта 16 қаватли турар жой биноларини қуриб беришни зиммаларига олган эдилар. Шу кунгача икки бино битказилиб, қолган икки бинода қурилиш ишлари ниҳоясига етказилмоқда. Бу ерда комплекс бригадаларнинг Борис Казанков, Камол Қаюмов, Равиль Гумиров, Сергей Павлов, Убай Раҳимов сингари қурувчилари ўзаро беллашиб ишлашяпти. Фойдаланишга топширилаётган ҳамма биноларнинг биринчи қаватида маданий-маиший хизмат савдо шохобчалари ўрин олади.

ПИШИҚ ВА БЕЖИРИМ

⊙ МАНА бир неча йилдирки, сантехника жиҳозлари тажриба заводида халқ истеъмоли буюмлари цехи муваффақият билан ишлаб келмоқда. Цех очилганига кўп бўлгани йўқ. Аммо ишлаб чиқараётган маҳсулотлар истеъмолчиларга манзур бўлмоқда. Дастлаб қисқичлар ишлаб чиқаришдан бошлаган цех жамоаси бугунги кунда маҳсулот турлари ва кўламини кескин оширди. Улар савдо тармоқларига 10 дан ортиқ турдаги 163 минг сўмлик турли буюмлар етказиб бермоқда.

БУГУН цех жамоаси янги хўжалик сумкасининг моделини тайёрлади. Бир неча кундан сўнг бу сумкалардан кенг кўламда чиқарила бошланади. Сумка айниқса кузда картошка-сабзавот маҳсулотларини ташишга қулай. Йил охиригача 13,4 минг дона тайёрланиб савдо шохобчаларига юборилади.

Долзарб мавзуда суҳбат

Оқсаётган тармоқнинг оғриқ нуқталари

Бозор иқтисодиётига ўтиш — бу Ўзбекистон ССР Енгил саноат вазирлигида бўлиб ўтган уч кунлик кенгашда асосий мавзу бўлди. Кенгаш қатнашчилари муҳокамасига янги иқтисодий йўлга ўтиш концепцияси таклиф қилинган эди. Корхоналар янги шароитда ишлашга тайёрми, ўтиш даврида уларнинг қандай муаммоларини ҳал қилишларига тўғри келади! ЎзТАГ мухбири М. Гарбузенко жумҳурият енгил саноат вазирининг биринчи ўринбосари А. ТОШПЎЛАТОВ ҳамда вазирлик план-иқтисод бошқармасининг бошлиғи М. ШИМОНОВ билан шу ҳақда суҳбатлашди.

— Бозор иқтисодиётига ўтишдан аввал ўз хонадонимизда тартиб ўрнатишимиз керак, — деб ҳисоблайди А. Тошпўлатов. — Корхоналар ўзаро аниқ муносабатларни йўлга қўйишлари зарур. Меҳнатга ҳақ тўлаш масаласини ҳал қиладиган вақт етиб келди. Бу жуда муҳим жиҳат бўлиб, кўп нарса шунга боғлиқдир. Тармоғимизда ўртача маош 180 сўм. Бу кўп эмас, десам фикримга қўшиласиз деб ўйлайман. Жумҳуриятда меҳнат ресурслари ошиб-тошиб ётганига қарамай одамлар тўқимачилик корхонаси сингари корхоналарга истар-истамас келишади. Масалан, Қорақалпоғистондаги ип-газлама комбинати ўн йилдан буён лойиҳа қувватига чиқа олмаяпти. Ҳануз уни кадрлар билан бутлаш масаласи кўндаланг бўлиб турибди. Аммо меҳнатга ҳақ тўлаш масаласини ҳам бир йўла ҳал этиш лозим.

Тўқимачилик ишлаб чиқариши енгил саноатнинг негизидир. Бошқа тармоқлардаги корхоналарнинг аҳволи унинг бир маромда ишлашига боғлиқ. Ҳозирги вақтда тўқимачилар кўкракка уриб мақтанадиган нарса йўқ — улар тикувчиларга, трикотажчиларга калава ва бошқа зарур нарсаларни етарлича бермаяптилар. Бу эса пировард натижада бозорда тайёр буюмларнинг етишмаслигига олиб келмоқда. Ҳозирги вақтда аҳоли жон бошига халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш бўйича Ўзбекистон мамлакатда охирги ўринлардан бирида турибди.

Тўқимачилик саноати узоқ вақт мобайнида хом сурп ишлаб чиқаришга қаратилган бўлиб, шойи, жун, синтетик газламалар бошқа минтақалардан ташиб келтирилар эди. Шу сабабли ҳозир биз тўқимачилик тармоғи маҳсулоти турларини ўзгартириш билан яқиндан шуғулланяпмиз, уни кийим тикиш мумкин бўлган газламалар ишлаб чиқаришга мослаштиряпмиз. Тўқимачилик ва тўқувчилик корхоналарининг баъзи бирлари ҳозирнинг ўзидаёқ чойшаб, ёстиқ ва кўрпа жилди тайёрлашга мослаштирилди. Зеро булар ҳам камёб моллар саналар эди.

Шойи тўқувчилар нисбатан барқарор ишлашяпти. Тикувчилар билан трикотажчиларда эса бу йил узилиш бўлди. Жумҳуриятда ҳам, мамлакатда ҳам етарли миқдорда хом ашё йўқ. Иттифоқда валюта бўлмаганлиги сабабли шу йилнинг саккиз ойида жумҳурият енгил саноати импорт ҳисобидан, шунингдек бошқа жумҳуриятлардан шартномада белгиланган маҳсулотларнинг 40 фоизини олмади.

— Аниқ бўлсин учун шуни маълум қиламанки, — гапга қўшилди М. Шимонов. — импорт йўли билан келадиган маҳсулотлар ўз вақтида олинмаяпти. Январь-август ойларида биз 250 тонна калава ва 30 тонна майин жун калаваси (тўғри, бу энди ватанимизда ишлаб чиқарилган) олмадик. Бу йил 600 тонна импорт эластика, 400 тоннага яқин полиэфир ипларни ололмаймиз. Пойабзалчилар, тикувчилар... хом ашёсиз қийналяптилар.

Масалан, «Малика» ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳеч қачон планни барбод этмаган эди. Аммо, мана тўрт ойдан бери жун ва ярим жун калава йўқлиги учун корхона қийин аҳволда қолмоқда. Етишмовчиликни қисман пахта ип билан қоплаяпмиз. Аммо бу хом ашёдан тайёрланган буюмлар — бошқа маҳсулот-да. Бинобарин, маҳсулотимиз истеъмолчилари билан шартнома мажбуриятларимиз ҳам бузилмоқда.

Иккинчи ўткир муаммо хом ашё етказиб берувчилар нархни ўзбошимчалик билан ошираётганлигидир. Тожикистондаги ёвон заводи бир тонна каустика учун 150 сўм ўрнига 246 сўм беришни талаб қиляпти. Краснодар компрессор заводи 8500 сўм турадиган битта агрегат учун олти баравар кўп пул сўради. Кишиневдаги сунъий чарм ва резина техника буюмлари комбинати қолипга туширилган тагчармлар учун валюта билан ҳақ тўлашни талаб қиляпти. Қолаверса, жумҳуриятимиз корхоналари ҳам шундай йўл тутмоқда.

Биз ҳам шу йўлдан боришимиз мумкин эди. Лекин бизни Ўзбекистон давлат нарх комитети ҳам, жумҳурият халқ назорати комитети ҳам қаттиқ текшириб турибди. Биз ҳам давлат нарх комитетига мурожаат қилиб, у ерда хом ашё етказиб берувчиларнинг зуғумига Иттифоқ комитети эътиборини жалб қилишни сўрадик.

— Бозор ҳамма нарсани жой-жойига қўяди. Бир хил корхоналар фойда кўриб ишлайдиган бошқалари эса зарар кўрадиган бўлади. Зарар кўрадиган корхоналарнинг тақдири нима бўлади?

— Ҳар хил йўллар муҳокама қилиняпти, — дейди А. Тошпўлатов. — Ё биз уларни давлат буюртмаси ҳисобига қўллаб-қувватлаб турамиз ёки агар корхона 6 — 7 йил давомида ўз қувватларини ўзлаштира олмаса, уни кучлироқ корхонага қўшишга тўғри келади. Бундай корхонани тўла-тўкис сотиш ҳам эҳтимолдан ҳоли эмас. Акс ҳолда, яна текисчилик бўлади: Яхшилар ишлаб топган пулни олиб ёмонларга беришади. Бозор иқтисодиёти рақобатни назарда тутади. Аммо бизда рақобат йўқ, чунки ҳамма моллар камчил. Бозор муносабатларида эса, менимча, маҳсулот сифати биринчи ўринга чиқади. Кимки бунга эътибор бермаса синади.

Ҳозир тўқимачилик тармоғида бир нечта корхона зарар кўриб ишлаяпти. Уларда яхши ишлаб чиқариш бинолари, замонавий машина-ускуна мавжуд, аммо малакали мутахассислар йўқ. Бундан ташқари кўпинча янги объектлар минтақанинг «ҳунармандчилик» деб аталадиган хусусиятларини ҳисобга олмай қурилади. Бу эса жуда муҳим, — ахир бу анъаналар асрлар давомида таркиб топган. Масалан, Гулистонда болалар пойабзали фабрикасини қуришди. Аммо қувватларни ўзлаштириша олмади.

— Сўнгги йилларда жумҳуриятимизда ўнлаб янги филиаллар ишга туширилди. Аҳолини иш билан таъминлаш муаммосини ҳал этиш лозимлиги тушунарли. Аммо бошқа муаммо — кадрлар... муаммоси ҳам келиб чиқади.

— Бу қийин масала, — дейди М. Шимонов. — Одамларни ишга жойлаштириш ҳам керак. Малакали бўлиш учун олти ойлик ўқиш кифоя қилмайди, албатта. Лекин биз ҳозир иш яхши йўлга қўйилган йирик корхоналар ҳузуридаги филиаллар тармоғини ривожлантиришга ҳаракат қиляпмиз. Бу ерда мутахассислар янги келганларни ўз кетларидан эргаштириб боришлари мумкин бўлади. Тошкент, Қўқон, Фарғона пойабзал фабрикаларида мураккаб моделдаги пойабзаллар чиқаришга, янги корхоналарда эса оддийроқ маҳсулот чиқаришга қарор қилинди.

Енгил саноат вазирлиги тармоқни ривожлантиришга доир ўз концепциясини ишлаб чиқди. Концепция Жумҳурият Вазирлар кенгашига, Иттифоқ ва Жумҳурият давлат план комитетларига тақдим қилинган. Унга хом ашё ресурсларининг энг кўп мутаносиблигига эришиш асос қилиб олинган. Масалан, мабодо трикотаж фабрикасини қураётган бўлсак, шу ернинг ўзида ҳажмли ва майин жун калаваси ишлаб чиқарадиган корхона бунёд этишни белгилаймиз. Майин жун-мовут комбинати қуриш назарда тутилган, у тикувчилик корхоналарини жун газмол билан таъминлайди. Тўқимачилик саноатини ривожлантирамиз. Бу ерда катта имкониятлар бор. Бизнинг концепциямиз, агар у амалга ошса, 1995 йилга бориб 200 минг тоннагача пахта толасини қайта ишлаш имконини беради. Бу эса пахтадан тароқланган ип-калава ишлаб чиқаришни анча кўпайтиради.

Эластика, бўёқлар, чармга келганда шуни айтиш керакки, биз илгаригидек хом ашё етказиб берувчиларга қарам бўлиб қолаверамиз. Бу борада фақат бозор муносабатларидангина умид қилса бўлади. Бизда ип-газлама жумҳуриятга керагидан кўпроқ чиқарилади. Бошқа ерларда эса одамлар унга муҳтож. Ўзаро манфаатли айирбош қилиш қарор топиши керак, деб ўйлайман...

Муҳарририятдан: халқ истеъмол молларини асосан Ўзбекистон ССР Енгил саноат вазирлиги ишлаб чиқаради. Лекин у ип-газама чиқариш планини мунтазам равишда бажармаётир. Ҳозирнинг ўзидаёқ 40 миллион квадрат метр ана шундай газлама, 1,9 миллион дона трикотаж буюм, 2 миллион жуфт пайпоқ ва бошқа кўплаб молларни етказиб бермади. 84 та корхонанинг ҳар учтадан биттаси халқ учун моллар ишлаб чиқариш ва тузилган шартномаларга мувофиқ маҳсулот етказиб бериш планларини бажармаяпти.

Тикувчилик, трикотаж, чарм-пойабзал тармоқларидаги айрим корхоналар ишининг ёмонлашуви асосан хом ашё билан таъминлашдаги узилишлар билан боғлиқ бўлса, аксинча ип-газлама тармоғи корхоналари қувватлардан самарали фойдаланмаслик туфайли топшириқларни мунтазам равишда бажармаётир. Бу корхоналар кадрларга, айниқса юқори малакали мутахассисларга жуда муҳтож. Аммо Енгил саноат вазирлигининг маҳаллий советлар ижроия комитетларига шу масалада ёрдам беришни сўраб қилган мурожаатларига муносиб жавоб бўлмаётир. Натижада машина-ускуналар бекор турибди, корхоналар зарар кўриб ишлаяпти, маҳаллий бюджет илгаридек ночор бўлиб қолаяпти.

Яна биттага кўпайди

⊙ ЧУҚУРСОЙ йирик девор панеллари ва керамзит комбинати шаҳримиз қурилиш жабҳаларини темир-бетон, бетон ва керамзит маҳсулотларига бўлган талабини қондириб келмоқда.

Корхонада қўл меҳнати кундан-кунга камайиб бораяпти. Бунинг сабаби ишлаб чиқаришни автоматлаштиришдир.

БУГУН автоматлашган режим асосида ишлайдиган конвейер линияси ишга тушди.

Мутасаддилар фикрича...

Сусткашлик сабаби нимада?

А. МАҲМУДОВ,

ТОШКЕНТ йўл қурилиши ва таъмирлаш тресті бош муҳандиси.

— Йўловчиларга ноқулайлик туғдирганимизга ҳам икки йил бўлиб қолди. Аниқроғи 1989 йил апрелда бошланган. Мен Болалар дунёси савдо растаси оралиғидаги Пушкин кўчаси ер ости йўли қурилишини назарда тутаяпман.

Арзимас иш бўлиб кўринган бу ер ости йўли қурилишига 900 минг сўм капитал маблағ ажратилган бўлиб, шундан 50 фоизи асосий ишдан ташқарисига сарф бўлади. Яъни ер ости коммуникациялари, сув, канализация, иссиқлик қувурлари, турли ер ости кабеллари, ҳамма ер ости қурилмаларини бошқа ердан ўтказишга сарф бўлди. Яна шуни айтиб ўтиш керакки, бу ердан трамвай ва троллейбус линиялари ўтган. Уларнинг ҳам ҳаракатини тўхтатмасдан ишни давом эттириш лозим. Шу нарсага эришдик ҳам. 1990 йил учун 363 минг сўм ажратилган, ҳозир иш икки сменада олиб бориляпти. Таъминот масаласи яхши эмас. Мармар етишмайди. Цемент йўқ. Бу ер ости йўлини 4-кварталда, яъни 7 ноябрга топширишга ҳаракат қилмоқдамиз.

Ўзи қачон битади?

Р. ТУГУШЕВ,

159-трестнинг 22-қурилиш бошқармаси устаси, жабҳа иш бошқарувчиси.

— Киров районининг «Марказ-4» мавзесида спорт комплекси қурилиши бошланиганига «атиги» 8 йил бўлди. Бу бино беш қаватдан иборат бўлиб, унинг биринчи қаватида буфет, спорт зали, 2 — 3-қаватларида эса катта умумий кўринишдаги спорт зали, шунингдек методика хоналари, машқ қилиш заллари қуриш кўзда тутилган. Асосий бино ёнида эса маъмурий бино, совутиш пункти, «Гўзал» қаҳвахонаси билан спорт комплекси биносини боғловчи осма йўлак ҳам бунёд этилиши керак. Бинокорлар бу ерда икки миллион сўмлик қурилиш ишларини бажаришлари лозим. Қурилиш, тиклаш ишлари 159-трестга қарашли 22-қурилиш бошқармаси жамоаси зиммасида. Лекин бу ерда иш олиб борилмаяпти. Ҳамма иш ўлда-жўлда ётибди.

МУҲАРРИРИЯТДАН: Хўш, ўз-ўзидан ҳақли савол туғилади: жамоа хўжалик усулида ишлаётган бўлса, нега жабҳада иш ўлда-жўлда?

Армияда муаммолар кам эмас

Тошкент Округ офицерлар уйида «Армия. Жамият. Оммавий ахборот воситалари» мавзуида давра суҳбати бўлди.

Суҳбат Қизил Байроқ орденли Туркистон ҳарбий округи Сиёсий бошқармасининг ташаббуси билан уюштирилди. Унда партия, совет ходимлари, округ қўмондонлиги, ҳарбий прокуратура, ҳарбий комиссариат, марказий ва жумҳурият рўзномаларининг вакиллари, ҳарбий журналистлар қатнашдилар.

Қуролли кучларда олиб борилаётган ислоҳот, кўп миллатли ҳарбий жамоаларда кўпгина муаммоларни келтириб чиқараётган ижтимоий-сиёсий вазият билан боғлиқ бир қанча масалалар муҳокама қилинди. Умумий ҳарбий мажбурият, хизмат вақтида ҳуқуқбузарликлар қилиш, уставдан ташқари ўзаро муносабатлар фактлари тўғрисидаги, жангчиларни ватанпарварлик ва байналмилалчилик руҳида тарбиялаш ҳақидаги масалалар ҳам муҳокама қилинди.

Ёз неъматлари савдоси

⊙ ШОТА Руставели кўчасида жойлашган Бобур маданият ва истироҳат боғи бекатида «Ёз неъматлари» савдо кўргазмаси ташкил этилди. Унда боғдорчилик ва полиз экинларидан олма, узум, шафтоли, нок, қовун-тарвуз, бақлажон, пиёз каби янги маҳсулотлар савдога қўйилди. Аҳоли бу ғамхўрликдан мамнун.

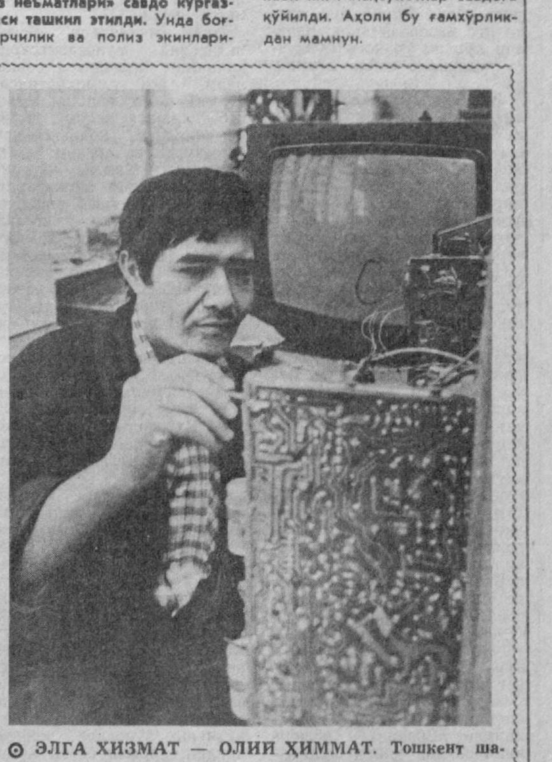

⊙ ЭЛГА ХИЗМАТ — ОЛИЙ ҲИММАТ. Тошкент шаҳар «Орбита — Сервис» техника марказининг энг яхши усталаридан бири Ҳамидулла Камолхўжаев.

Олимлар «Умид»и

⊙ ЯЛАНҒОЧ даҳасида илмий-текшириш олийгоҳи ишчи ва ходимларининг «Умид» соғломлаштириш спорт комплекси тўла-тўкис олимлар ихтиёрига топширилди.

Соғломлаштириш комплексида қўл тўпи, баскетбол, иккита бадминтон майдончаси, бассейн, теннис, сауна, даволаниш ва тренажерлар билан машғулот қилиш заллари мавжуд. Ҳозир бу ерда тўртта тренер машғулотлар олиб боришмоқда. Бу спорт комплекси бир йил давомида 6-қурилиш бошқармасининг қурувчилари томонидан бунёд этилди. Қурилиш ишларига 2 миллион 250 минг сўм ажратилди.

Шунингдек, яқинда Куйбишев районида сузиш бўйича болалар спорт мактаби ташкил қилинди.

Хушнуд этади

⊙ «ЎЗБЕКИСТОН» нашриёти яқинда «Шарқ эртаклари» тўпламини чоп этди. Болалар учун мўлжалланган китобдан араб, афғон, вьетнам, ҳинд, мўғул, япон, турк эртаклари ўрин олган.

Юз минг нусхада босиб чиқарилган эртаклар хазинаси бўлмиш бу мажмуа кичкинтой китобхонларни хушнуд этади деган умиддамиз.

⊙ Янгиликлар билан «Тошкент оқшоми» ва ЎзТАГ мухбирлари таништиришди.

БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИГА ЎТИШ ЙЎЛЛАРИДА

М. С. ГОРБАЧЕВнинг СССР Олий Совети сессиясида сўзлаган нутқи

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Биз ўша вақтдаёқ мулкчилик муносабатларини ўзгартириш зарурлигини тушуниб олган эдик. Шу орқали иқтисодий турмушнинг янги шаклларига, жамиятда, иқтисодиётда ишлаб чиқарувчи инсоннинг янги ҳолатига чиқиб олиш зарурлигини тушуниб етдик. Бошқача қилиб айтганда, иқтисодиётни давлат тасарруфларидан чиқариш ҳамда давлат ва акционерлик корхоналари, ширкатлар ва ижара асосида ишловчи корхоналар тенг ҳуқуқли субъект сифатида ҳаракат қиладиган аралаш иқтисодиётга чиқиб олиш йўлидан боришимиз лозим. Маълум миқёсда хусусий корхоналар ҳам бўлиши керак. Биз социалистик инқилобнинг туб масаласини ҳал қилишни, инсоннинг ишлаб чиқариш воситаларидан, мулкдан бегоналашиб қолганини бартараф этишни мулкчиликнинг хилма-хил шаклларига ўтиш билан боғламоқдамиз, шу йўл билан социализмни одамларнинг хусусий манфаатлари билан бирлаштирамиз. Аслида, биз «Фабрика ва заводлар — ишчиларга, ер — деҳқонларга» шиорига қайтмоқдамиз.

Айни шулар орқали биз одамларнинг ташаббускорлигига, уларнинг меҳнат фаолиятига, омилкорлигига қудратли омил бахш этиб, фан ва техника ютуқларидан фойдаланиш учун кенг имкониятлар очиб, мамлакат иқтисодий тараққиётининг янги жўшқин даврига чиқиб олишни истаймиз. Лекин ишлаб чиқариш жамоаларининг, айрим кишиларнинг иқтисодий эркинлиги, хўжалик соҳасидаги мустақиллиги уларнинг бир-бири билан ўзаро муносабатлари хилма-хил бўлишини ҳамда айирбош қилиш ва тақсимлашнинг муайян қоидалари ва воситаларидан фойдаланишни тақозо этади. Буларнинг ҳаммасини бозор доирасида таъминлаш мумкин. Демак, бозор муносабатларига, замонавий тўлақонли бозорни барпо этишга ўтиш зарур. Шундай қилиб, ҳозир, биз туб иқтисодий ислоҳот доирасида мулкни давлат тасарруфидан олиш йўлидан бориб, мулкчилик муносабатларини ислоҳ қилишга, турмушнинг янги шаклларига ўтаётган пайтимизда бозор вужудга келмоқда. Мен депутатларга мурожаат қилиб, ишнинг ана шу томонларини пухта ишлаб чиқишга тегишлича эътибор беришни сўрайман, чунки юқорида айтиб ўтганимдек, худди шу масалада чалкашликлар кўп ва ўринсиз қўрқувга тушишлар пайдо бўлмоқда.

Яна бир мулоҳаза. Туб иқтисодий ислоҳот доирасида биз жамиятимиз тараққиётини бутунлай буриб юбормоқдамиз. Лекин ана шу бурилишни амалга оширар эканмиз, бу туб ўзгаришлар қандай жамиятда бўлаётганлигини доимо кўзда тутиш керак. Акс ҳолда сиёсатда ва амалиётда катта хатоларга йўл қўйиш мумкин. Биз қаерда ҳаракат қилаётганлигимизни ҳамиша эсда тутишимиз, билишимиз, кўришимиз ва ҳамиша ҳисобга олишимиз лозим, сиз билан биз эса шундай мамлакатда ҳаракат қилмоқдамизки, уни катта мамлакат дейишнинг ўзи камлик қилади, биз кўп миллатли давлатда ҳаракат қилмоқдамиз, муаммолар ҳам, мажмуалар ҳам, эски ақидалар ҳам тўлиб-тошиб ётган жуда мураккаб жамиятда ҳаракат қилмоқдамиз. Қисқача қилиб айтганда, бутун воқеликни, биз дуч келган ҳам иқтисодий, ҳам сиёсий, ҳам мафкуравий, ҳам психологик, ҳам миллий воқеликни равшан кўра билишимиз лозим. Совет кишиларининг авлодлари амалга оширган барча яхши ишларни ҳам, ўзгартиш йўлларини танлашда Октябрь инқилобидан кейин йўл қўйилган бузилишларни, хатоларни ҳам равшан кўра билишимиз керак. Бошқача ёндашув иғвогарона ва истиқболсиз бўлур эди.

Келажак учун режаларни белгилар эканмиз, шуни таъкидлаб ўтмоқчиманки, бунда фақат ўз тараққиётимизни эмас, бутун жаҳон маърифатини кўзда тутишимиз лозим, унинг ютуқларини ҳам, жаҳон олдида турган улкан муаммоларни ҳам ҳисобга олишимиз лозим. Лекин ўртоқ Бочаров айтганидек, анави Ғарбда, анави ривожланган мамлакатларда, ўша Австралияда ҳамма нарса қойилмақом деб ҳис-туйғуларга берилиб кетмаслик керак.

Энг муҳими — жамиятга ўз вақтида зўрлик билан тиқиштирилган маъмурий-буйруқбозлик усулидан воз кечар эканмиз, яна субъективизм, кабинетларда ўйлаб чиқарилган схемалардан кўр-кўрона фойдаланиш ва бировларнинг тажрибасини заминимизга кўр-кўрона кўчириш йўлига ўтишга йўл қўйиб бўлмайди. Жамиятдаги реалликни, иқтисодий жараёнларнинг объектив боришини, одамларнинг туб манфаатларини, уларнинг кайфиятини, руҳиятини ҳисобга олмай туриб, уларни иқтисодий турмушнинг янги шаклларига, акционерлик корхоналарига, ширкатларга, ижара ёки хусусий мулкчиликка зўрлик билан киритиш мумкин эмас. Биз шундай сиёсатни ўтказишимиз ва шундай Қонунга эга бўлишимиз лозимки, уларнинг амалга оширилиши мулкчиликнинг шаклларини ҳам, хўжалик юритишнинг усулларини ҳам танлашда бизнинг социалистик ғояга, эркинликка, демократияга, ижтимоий адолатга содиқлигимиздан келиб чиқиб, эркин ҳал қилишга имкон берсин.

Шу муносабат билан биз амалга ошираётган ва бундан буён ҳам амалга оширмоқчи бўлаётган ўзгартишларнинг социалистик ғоя билан, социалистик йўл билан муносабати хусусида тўхталмоқчиман. Келинг, мўлжаллаб кўрайлик: турмушимизнинг ҳозирги даражаси социализмнинг олий мақсадларига мос келадими? Ходимнинг ишлаб чиқариш воситаларидан бегоналаштирилганлиги, хўжаликни бошқаришда иштирок этишдан четлаштириб қўйилганлиги, булар нима — социализмнинг белгиларими? Ижтимоий ҳимояланиш даражасичи, меҳнатдаги куч-ғайратларнинг сабаби, инсоннинг ўз меҳнати натижаларидан манфаатдорлиги даражасичи? Шуларнинг ҳаммаси социализмга мос келадими? Ишни айни мана шундан бошламоқ керак.

Энди иккинчиси. Бозор иқтисодий муносабатларни халқчил қилади, социализм эса демократиясиз бўлмайди. Мулкчилик муносабатларини ислоҳ қилиб биз чинакам коллективизм учун реал ва соғлом замин яратамиз. Ҳамма нарсани давлат мулкига айлантириш эмас, балки ишлаб чиқарувчиларнинг эркин уюшмаларини, акционерлик жамиятларини, ишлаб чиқариш ва матлубот кооперацияларини, ижарачилар ва соҳибкорларнинг бирлашмаларини тузиш ва ихтиёрийлик ва иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқлик қоидалари асосида ишлаб чиқаришни чинакамига умумлаштиришнинг бош йўли ана шундан иборат. Иқтисодиётимизни чинакамига ижтимоийлаштиришнинг илдизлари айни мана шунда.

Учинчиси. Фақат мувозанатли бозоргина социализмнинг меҳнатига қараб тақсимлаш деган асосий қоидасини амалга оширишни таъминлай олади. Пештахталар бўшлигида ишлаб топган пулнинг қадри бўлмайди. Одамлар ўзлари учун зарур молларни топа олмайдилар, даромадларини сарфлай олмайдилар, бунинг оқибатида юксак унум билан самарали меҳнат қилишга қизиқиш йўқолади, тақчилликдан, нормал бозор муносабатлари йўқлигидан фойдаланувчи текинхўр ижтимоий гуруҳлар пайдо бўлади.

Ниҳоят, тўртинчиси — ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш. Бозор муносабатларига ўтиш бу тушунчани сифат жиҳатидан бойитишга ва унга чинакам социалистик мазмун бағишлашга имкон беради. Шу вақтгача ижтимоий ҳимоя қоидасининг юзаки, айтишим мумкинки, истеъмолчилик нуқтаи назаридан талқинига дуч келинмоқда. Бундай талқин ҳозирги пайтда мунозараларда иқтисодиётни унча яхши билмайдиган кишилардагина эмас, анча нуфузли, катта билимларга эга бўлган кишиларда ҳам пайдо бўлмоқда. Ижтимоий ҳимоя кўпинча бараварлаштирилган моддий кафолатлар: энг кам миқдордаги иш ҳақи, меҳнатга қобилиятсизлиги учун нафақа, пенсия, уй-жойнинг квадрат метрлари, бепул тиббий ёрдам ва шу кабилардан иборат қилиб қўйилмоқда. Бу кафолатлар ҳам зарур, албатта, бинобарин, барча фуқароларга, уларнинг ижтимоий фаровонликни ўстиришга меҳнат билан қўшган ҳиссасидан қатъи назар ана шундай кафолатлар берилиши керак. Бу Конституцияга мувофиқ биз ҳар бир фуқарони сўзсиз равишда таъминлашимиз лозим бўлган нарсадир.

Лекин жамият ҳар бир кишининг эркин меҳнат қилиш, юқори натижа билан ишлаб кўп ҳақ олиш, ташаббус кўрсатиш ҳуқуқини кафолатли таъминлаши лозим. Таркиб топаётган иқтисодий муносабатлар системасининг ўзи самарали меҳнатни ҳар томонлама рағбатлантириши керак. Бозор бизга ана шунинг учун керак. Биз юқори унум билан ишлайдиган ходимларнинг, илғор корхоналарнинг, ихтирочиларнинг, ташаббускор хўжалик ходимларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиб, ногиронлар ва етимлар, қариялар ва кўп болали оналар учун, барча камбағаллар учун энг кам даражадаги ижтимоий кафолатлар миқдорини мунтазам равишда ошириб бора оламиз. Масаланинг ҳаётий алоқаси, диалектикаси ана шундан иборат.

Менимча, биз кўзлаётган, инсоннинг, меҳнат жамоаларининг сиёсий, иқтисодий эркинлиги биринчи ўринга қўйиладиган, демократия, қонунийлик, ташаббускорлик ва масъулият тантана қиладиган, давлат сиёсати меҳнаткашларнинг туб манфаатларини амалга оширишда, инсонни маънавий жиҳатдан камол топтиришга, ижтимоий адолатни таъминлашга қаратиладиган жамият — социалистик ғоялар чинакам мужассамлашган жамият ана шундай бўлади.

Бозор иқтисодиётига ўтиш тўғрисидаги мунозараларда хусусий мулк тўғрисидаги масала айниқса ўткир муҳокама қилинаётганлиги муносабати билан биз бу масалага равшанлик киритишимиз, уни воқелигимиз билан боғлиқ ҳолда холисона кўриб чиқишимиз керак. Шундай қилишимиз керак, чунки, бу ерда, Олий Советда академик Шаталин гуруҳи ишлаб чиққан дастур лойиҳаси капитализмга олиб борадиган лойиҳа деб аталди. Ҳолбуки, бу дастурдаги, унинг биринчи жилди 63-саҳифасидаги яқин 7-12 йилда саноатни давлат тасарруфидан олиш жараёнларининг эҳтимол тутилган динамикасига назар ташланса, бундай айблар мутлақо асоссиз эканлиги равшан бўлади, лекин бу ерда, Олий Советда ҳам бутун халқнинг кўз олдида ана шундай гаплар айтилмоқда. Аввало гап аралаш иқтисодиёт тўғрисида бормоқда. Мен бу ҳақда гапириб ўтдим. Бунинг устига, шундай аралаш иқтисодиёт тўғрисида гап бормоқдаки, унда хусусий мулк баъзи соҳалардагина муҳим роль ўйнайди, аммо умуман жамиятда унинг роли жуда чекланган бўлади.

Сўнгги вақтда ерга хусусий мулкчилик масаласида қизғин баҳслар давом этмоқда. Бу энг муҳим масалалардан биридир. Менимча, бу масалани халқ ҳал қилиши, референдум орқали ҳал қилиши лозим. Бу жуда муҳим муаммоки, ўртоқлар, уни кабинетларда, аудиторияларда ёки мажлис залларида ўтириб, ҳатто бугун биз иш олиб бораётган масъулиятли мажлисда ҳам ҳал қилиб бўлмайди. Ерга хусусий мулк бўладими ёки бўлмайдими — бу масалани ҳал қилиш халқнинг қонуний ҳуқуқидир. Буни фақат референдум орқали ҳал қилиш мумкин. Менинг нуқтаи назарим ана шундай, мен буни гапириб ўтдим, ҳозир биз бозор иқтисодиётига ўтиш билан боғлиқ масалаларни муҳокама қилаётганимизда яна бир бор такрорламоқчиман. Менимча, бошқача йўл тутиб бўлмайди. Олий Совет ўйлаб кўриши ва бу соҳада ўз позициясини эгаллаши лозим, менимча.

Яна бир масала. Бозор иқтисодиётига, иқтисодий турмушнинг янги шаклларига ўтиш йўлларида амалга оширишимиз лозим бўлган ишлар ғоят кенг миқёсли, мураккаб бўлиб, бу соҳада осон ечимлар бўлмаслигини тўғридан-тўғри очиқ айтиш керак. Шу сабабли бозор билан чўчитмаслик, қўрқувни авж олдирмаслик зарур, лекин уни жўнлаштириб ҳам бўлмайди. Биз ўзимизни ҳар томонга ташламай иш қилолмаймиз. Бировларга буларнинг ҳаммаси осон ва бирданига амалга ошадигандек туюлади. Йўқ, ундай эмас, бу Ватанимиз тарихида бошимиздан кечирадиган энг теран тўнтариш бўлади.

Кўп нарсани ўйлаб кўришга, ҳал этишга ва бозорга ўтишни бошлаш учун ҳамма ишни қилишга тўғри келади. Мамлакатимиздаги кўпчилик одамлар бу вазифанинг муҳимлигини тушунадилар, деб ўйлайман. Шугина эмас, биз бу вазифани амалга оширишни ортиқча пайсалга сололмаймиз .

Энди мен академик Аганбегян раҳбарлигида олимлар, мутахассислар жамоаси томонидан якунловчи босқичда тайёрланган лойиҳага ўз муносабатимни айтиб ўтмоқчиман. Юқорида айтганимдек бу гуруҳга позицияларни бир-бирига боғлаш, яқинлаштириш ва битта дастурни ишлаб чиқишга уриниш топширилган эди.

Нима дейиш мумкин? Бу вазифани узил-кесил уддалашга муваффақ бўлинмади, деб ҳисоблайман. Мен сизларга йўллаган ҳужжат биргаликдаги куч-ғайратларнинг натижаси бўлса ҳам, шунга қарамай ,ўзингиз кўриб турганингиздек, унинг охирги вариантига Аганбегян билан Шаталин имзо чекканлар. Академик Абалкин эса бир қанча танқидий мулоҳазаларни айтди ва уларни ушбу маърузага илова тарзида юборишни лозим деб топди.

Лойиҳага менинг муносабатим қандай? Лойиҳани мукаммал ва бехато деб тан олишга ҳали вақт эрта, деб ўйлайман. Унда баҳсларга сабаб бўлувчи таклифлар бор. Шунга қарамай, дастурнинг бу лойиҳаси СССР Олий Советида ва жумҳуриятларнинг Олий Советларида муҳокама қилиш учун асос бўла олади. Ана шундай баҳога асосланиб мен уни қўллаб-қувватлаш ва муҳокама қилиш учун сизларга юбориш мумкин деб ҳисобладим.

Дастурнинг мазмунини баён қилмаганим ҳолда — бу маърузачиларнинг вазифаси, таклиф этилаётган ёндашувнинг умумий фалсафасига ва дастур ана шу вариантининг фарқли томонларигагина тўхталиб ўтмоқчиман, чунки буни жуда муҳим деб ҳисоблайман.

Олий Советга тавсия этилаётган вариантдаги асосий нарса барқарорлаштириш даври орқали бозорга ўтишдир. Яъни пул — молияни соғломлаштириш ва сочилиб кетаётган алоқаларни тиклашга доир қаттиқ чоралар кўриладиган давр орқали бозор муносабатларига ўтишдир. Умуман дастурни тузувчилар воқеликка асосланганлар, деб ўйлайман. Сўнгги ойларда истеъмол бозорининг барбод бўлиши, бюджет камомади ва давлат қарзининг ўсиши яққол кўриниб қолди, пул муомаласи бузилмоқда. Чайқовчилик ва пинҳоний иқтисодиёт авж олмоқда.

Шу билан бир вақтда шартнома интизоми бўшашиб, хўжалик алоқалари узилмоқда, бир қанча ҳаётий муҳим ишлаб чиқаришлар, дори-дармонлар ишлаб чиқариш бутунлай тўхтаб қолмоқда. Барқарорлаштириш чоралари дастурини амалга ошириш чоғида воқеалар ривожланишининг турли вариантларини, ҳатто энг ноқулай вариантларини ҳам кўра билиш, бунга жавобан тез ҳаракат қилиш режаларини тузиб қўйиш керак. Хуллас яқин кунлардан бошлаб қаттиқ чоралар кўришимизга тўғри келади. Айтмоқчи, айрим масалалар юзасидан дастур маъқулланишини кутмаслик керакдир, чунки иқтисодий вазиятнинг ўзи ана шундай чоралар кўриш зарурлигини тақозо этмоқда. Бундай чоралар биз учун ҳаётий зарурат эканлигини тушуниб етиш керак ва биз бу соҳада жамиятнинг қўллаб-қувватлашига умид қилишга ҳақлимиз. Агар бу вазифани уддалай олсак, бозор муносабатига анча енгилроқ кириб боришни таъминлай оламиз, аксинча, барқарор этувчи чоралар амалга оширилмаса, бозор тўғрисида ҳеч қандай гап бўлиши мумкин эмас ва биз шундай оғир вазиятга, тартибсизлик ҳолатига тушиб қоламизки, ундан чиқиш узоқ, қийин ва оғир бўлади.

Яна. Лойиҳада иттифоқдош жумҳуриятларнинг таклифлари бирлаштирилганлигини, бўлажак умумиттифоқ бозорини улар қандай тасаввур этаётганликлари акс эттирилганлигини унинг муҳим хусусияти деб ҳисоблайман. Бу жуда муҳим, чунки биз дастурни кўп миллатли давлат шароитида, бунинг устига, уни теран ўзгартириш босқичида амалга оширишимиз лозим бўлади.

Асосий режага қайтиб ва икки энг муҳим хусусият ҳақида ўз мулоҳазаларимни айтиб, шуни таъкидламоқчиманки, асосий мақсад барқарорлаштирувчи чоралар системаси орқали сўмни тўловнинг салмоқли, ишончли воситасига айлантиришдан иборат. Бу эса сўмдан қочишга чек қўйиш, пулни жамғаришни, уни акцияларга, қимматбаҳо қоғозларга, банк ҳисоб варақаларига жойлаштиришни фойдали қилиш имконини беради.

Янги пул чиқаришни жиловлашга, умумий пул миқдорини барқарор қилишга, аҳолининг пулли эҳтиёжларини қисман ўзгартиришга муваффақ бўлсак, ана ўшанда давлатнинг нархни назорат қилишини аста-секин камайтириш мумкин бўлади. Худди шундай аста-секин, кундалик зарур товарлар турлари бўйича эмас, балки пул муомаласини барқарорлаштириш юзасидан қаттиқ чоралар амалга оширилгандан кейин назоратни бўшаштириш мумкин бўлади. Ана шу жиҳатига алоҳида эътиборни жалб қилмоқчиман, чунки муҳокама чоғида кимдир паришонхотирлик биланми ёки дастурни эътибор билан ўқимаганиданми амалга ошириладиган тадбирлар босқичлари изчиллиги қатъий белгилаб қўйилганлигини унутиб қўйди.

Бу ўринда бутун гап ана шу тадбирлар қандай изчилликда амалга оширилишидадир: уларнинг жойи алмаштирилса ёки пул муомаласини соғломлаштиришдан етарлича самара олинмай туриб, нархлар жилови бўшаштириб юборилса — пулнинг ўта қадрсизланиши муқаррар тус олади ва унинг миқёсларини олдиндан айтиб бериш қийин бўлади. Шунинг учун ҳам ана шу жараённи қадам-бақадам, кунма-кун қаттиқ назорат қилиб бориш таклиф этилмоқда. Бунда хаёлни бир жойга тўплаш, кутилмаган ҳар қандай вазиятга тезда жавоб қайтариш талаб қилинади.

Мен юқорида айтган иккинчи хусусиятга, яъни бу дастурда жумҳуриятларнинг вакиллари айтган таклифларнинг кўплари ҳисобга олинганига қайтаман. Жумҳурият вакиллари ҳамиша иш олиб боришди, ғояларни тайёрлашда қатнашишди ва шуни айтишим керакки, бу жараённинг ўзи умумиттифоқ шартномасини тайёрлаш учун жуда яхши хизмат қилди.

Дастлабки босқичда марказдан қочиш тамойиллари, очиғини айтиш керак, яккаланиш кайфиятлари ва ҳатто ажрамачилик анча яққол намоён бўлди, лекин бозор иқтисодиётига ўтиш дастури лойиҳасини тайёрлаш олға силжиб, чуқурлашиб борган сари фақат бозор эмас, мустақил давлатлар Иттифоқимизнинг ўзи қандай бўлиши хусусида ахиллик кўпроқ пайдо бўла борди. Ҳар ҳолда бўлажак Иттифоқ шартномасининг иқтисодий жиҳатларини тайёрлаш барча халқларнинг манфаатларини кўзлаб, айни бир вақтнинг ўзида мустақил давлатларнинг ихтиёрийлиги, тенглиги ва ҳамкорлиги қоидаларига асосланган кўп миллатли давлат сифатида Иттифоқни сақлаб қолишнинг ғоят муҳимлигини тушуниб, ўзаро муносабатларнинг ҳамкорликнинг янги даражасига чиқиб олиш зарурлигини кўрсатди.

Шундай қилиб, туб масалани тушуниб етишда биз анча олға силжидик, кўп миллатли давлатимизнинг тақдири тўғрисидаги масала бутун жамиятимиз учун ана шундай туб масаладир.

Яна, дастур лойиҳасида ҳокимият ва бошқарув системасини бозор иқтисодиёти амал қилиши шароитига татбиқан янада такомиллаштиришга ёндашувлар тўғрисидаги таклифлар айтилган. Бу ҳам СССР Олий Советининг эътибор беришига лойиқдир, чунки бу масалаларда ҳозир турли нуқтаи назарлар айтилмоқда. Ҳар ҳолда барча даражаларда, биринчи навбатда олий бўғинда ҳокимият ва бошқарувнинг бутун системасини тубдан қайта қуриш билан дарҳол шуғулланишни, ҳатто уни бутунлай ағдар-тўнтар қилишни таклиф қилаётганлар ҳам оз эмас.

Сўнгги кунларда «Йўқолсин ҳукумат», «Олий Совет тарқатиб юборилсин», «Халқ депутатлари съезди тарқатиб юборилсин», «Йўқолсин Президент» ва шу каби гаплар эшитилмоқда. Шу мавзуда ҳузурингизда гапиришимга тўғри келган эди, лекин ҳозир ҳам айтишни муҳим ҳисоблайман: бу гапларни биз турли минбарлардан ва айниқса майдонлардан эшитаётган бўлсак ҳам, масалани бундай қўйиш мутлақо мақбул эмас. Агар биз бу таклифларга қўшилсак, у бизни оғир сиёсий жангларга йўлиқтирган, жамиятнинг бир-бирига қарама-қарши туришини кучайтириб юборган бўларди. Бозор иқтисодиётига ўтиш дастурини амалга ошириш, янги умумиттифоқ шартномасини ишлаб чиқиш ва уни амалга ошириш мақсадида бизга жипслик ҳар қачонгидан зарур бўлган бир пайтда ана шундай аҳволга олиб келар эди. Ҳозир ҳал қилиш лозим бўлган масалалар ана шулардан иборат. Зарур бўлган жойларда ҳокимият ва бошқарувни ташкил этиш системасига, унинг фаолиятига ўзгартишлар, тузатишлар киритмай иложимиз йўқлигини яна такрорлашим керак. Бу қандайдир ўзи тазйиқ ўтказувчи тусга эга бўлмайди, балки кўп миллатли давлат бозор иқтисодиётининг эҳтиёжлари билан узвий боғлиқ бўлади.

Жамиятдаги вазиятнинг бутун мураккаблигини ҳаммамиз ҳисобга олишимиз лозим, деб ўйлайман. Жамият шундайки, унинг замирида жуда катта имкониятлар ҳам ва катта хавф-хатар ҳам бор. Шу сабабли ҳозир салбий жараёнларнинг янада ривожланишига йўл қўймай ва вазиятни яхшилик сари буриб юбориш учун ҳамма имкониятлардан фойдаланадиган тарзда ҳаракат қилиш зарур. Умуман бизга фаол сиёсат, фаол иш зарур. Агар ҳозирги босқич тўғрисида гапириладиган бўлса, бундай сиёсат жамиятдаги бутун вазиятни барқарор қилишга доир кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирларни амалга оширишга қаратилиши керак. Мен бу ўринда иқтисодиётни барқарор қилишни ҳам, ҳам сиёсий, ҳам ҳуқуқий барқарорликни кўзда тутяпман. Биз жамиятимизни тубдан янгилашга олиб борадиган таг-тугли ўзгаришлар босқичига яқин келиб қолдик. Жамиятнинг барча табақалари, ҳамма сиёсий оқимлар ўз фаолиятини ана шунга бўйсундиришлари лозим. Одамларни иш ташлаш, масъулиятсизлик билан намойиш қилиш каби ўткир шакллардан фойдаланишга даъват этувчиларга қарши қатъий курашишимиз керак. Катта ва теран ўзгаришлар бўсағасида турган, бу ўзгаришлардан мамлакатдаги вазиятнинг яхшиланишини кутаётган пайтимизда сиёсий жангга қўшилиш ва бир-биримизга қандай ўқ отаётганлигимиз билан ҳисоблашмай турли катта-кичик қуроллардан бир-биримизга ўқ узишга берилиб кетишга йўл қўйиб бўлмайди. Ишончим комил: ҳозирги пайтда барча кучлар, барча сиёсий оқимлар асосий нарса — халқ манфаатларига бўйсунишлари, халқ ниҳоят реал самара оладиган вазифаларни ҳал қилиш билан шуғулланишлари лозим. Ўйламай қилган ишлар билан ана шу вазифаларни амалга оширишга тўсқинлик қилувчи ёки халақит берувчи одамлар эса ҳам халқ олдида, ҳам тарих олдида оғир масъулиятни ўз зиммаларига оладилар.

* * *

Шундан кейин сўзга чиққан академик А. Аганбегян муҳокама қилинаётган масалаларни таҳлил қилиб берди. Эслатиб ўтамиз, таклиф этилган концепцияларни бир-бирига қиёслаш ва умумлаштириш ишига бошчилик қилиш академик А. Аганбегянга топширилган эди. У дастурнинг сессияга тақдим этилган ягона варианти қандай тайёрлангани ҳақида батафсил гапириб, ҳукумат ҳамкорлик қилишга интилганлигини ижобий баҳолади. Шу билан бир пайтда нотиқ ҳукумат лойиҳаси билан академик Шаталин бошчилик қилган гуруҳ лойиҳасини бир-бирига мувофиқлаштириш мутлақо мумкин эмаслигини айтиб, иккинчи лойиҳани афзал деб билди. Бироқ нотиқнинг гапларига қараганда, ҳар иккала томон ўзаро келишилган тўхтамларга ва бир қанча позицияларга аниқлик киритилишига эришилганлигини истисно этиб бўлмайди.

Академик тўхталиб ўтган баъзи асосий масалаларни айтиб ўтамиз. Бу, аввало, жумҳуриятлар ўзаро иқтисодий муносабатларининг янги мазмуни зарурлигини қайд этишдир. Бу муносабатлар сўнгги вақтда мамлакатда Иттифоқ субъектларининг мустақиллигини тиклашга қаратилган туб ижобий ўзгаришлар юз берганлигини эътироф этиш ва буни инобатга олиш асосига қурилиши керак. Булар янги воқелик бўлиб, бозор иқтисодиётига ўтишнинг қийин жараёнини ана шу воқелик ҳал қилувчи даражада белгилаб бериши керак, деб таъкидлади олим. Шу тариқа Иттифоқ ҳамда жумҳуриятларнинг ўзаро иқтисодий муносабатларининг асосий масалалари юзасидан СССР Президенти позицияларининг ўхшашлиги равшан. СССР Президенти Шаталин ҳамда 14 жумҳурият раҳбарлари лойиҳасини қўллаб-қувватлади, жумҳуриятларнинг вакиллари ҳам бу концепцияни ижобий баҳоладилар.

Ҳукумат ҳам давлатдаги янги воқеликларни ҳисобга олиш зарурлигини тан олаётганлигини айтиб ўтиш керак. Лекин А. Аганбегяннинг фикрича, айни Шаталин лойиҳасида, олим ибораси билан айтганда, иқтисодий ва сиёсий вазиятни барқарор этишга қаратилган умумий объектив қизиқишни умумий дастур тилига айлантириш учун асос бор.

Нотиқ келиштириш дастурида Иттифоқ йўқ, балки жумҳуриятларгина бор деган гапларни рад этиб, буни ҳужжатнинг иқтисодиётда Иттифоқнинг ролини сақлаб қолишдан далолат берувчи аниқ-равшан қоидаларни келтириб исботлаб берди. У мамлакатда жумҳуриятлараро иқтисодий комитетни ташкил этиш ҳамда унинг зиммасига бозор муносабатига ўтишни барқарорлаштириш чораларини амалга ошириш вазифасини юклаш мақсадга мувофиқлиги тўғрисидаги таклифларни ижобий баҳолади. Бундай комитетнинг тузилиши Иттифоқ ҳукуматининг мавжуд бўлишини истисно этмайди, ҳукумат учун кўпгина бошқа ишлар ҳам топилади.

Академик келиштирилган дастурдаги молия-кредит-пул муносабатларини соғломлаштиришни, истеъмол бозорини ишга солишни, ўзаро маҳсулот етказиб беришни, транспортнинг аниқ ишлашини таъминлаш, нефть қазиб чиқариш камайиб кетишига йўл қўймаслик ва бошқа чораларни ўз ичига олган иқтисодиётни барқарор қилишга доир таклифларни муфассал тавсифлаб берди. Бу батафсил нутқда мулкни давлат тасарруфидан олиш ва уни одамларга бериш, ташқи иқтисодий алоқаларни кучайтириш жараёнлари нуқтаи назарига катта эътибор берилди.

Вазиятни барқарорлаштиришнинг баён қилинган дастури амалга ошмай қолиши хавфи ҳам бор. Дастурни ишлаб чиққан кишилар буни тан оладилар. Бунда гап иқтисодий ҳисоб-китобларда ва тафсилотларда эмас. Ҳамма нарса таклиф этилаётган тадбирларнинг мустаҳкамлигига аҳоли билдирадиган ишончга боғлиқ. Шу билан бир вақтда, деди нотиқ, хавф-хатарни мумкин қадар камайтириш учун бундай хавфнинг олдини олишнинг ўзига хос икки-уч қаватли системаси кўзда тутилган: дастур шундай тузилганки, олдин амалга оширилиши лозим бўлган тадбирлар амал қила бошлаганига ишонч ҳосил қилинмай туриб, ҳал қилувчи қадам қўйилмайди.

Академик ҳукумат билан асосий келишмовчиликларга тўхталиб, бозор нархларига ўтиш масаласини алоҳида ажратиб кўрсатди, нархларни қайта кўриб чиқишга марказлаштирилган тартибда маъмурий ёндашувни танқидий баҳолади. Нархларни бу тарзда қайта кўриб чиқиш товон тўлаш чораларига қарамай, бозорнинг обрўсини тушириб юборади. Нотиқнинг нуқтаи назаридан қараганда, ислоҳотни амалга ошириш давомида «нархларни аста-секин ўзгартириш» ғояси шу жиҳатдан афзалроқдир.

Академик А. Аганбегяннинг деярли бир соат давом этган нутқида баён қилинган тезисларни бошқа нотиқлар ривожлантирдилар. Табиийки, академиклар С. Шаталин ва Л. Абалкинга ҳам сўз берилди. СССР Олий Совети иқтисодий ислоҳот масалалари комитетининг раиси В. Вологжин муҳокама қилинаётган таклифларни «депутатлар баҳоси»га дебоча қилди.

Халқ хўжалигини барқарорлаштириш ва бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтишнинг кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирлари хусусидаги мунозаралар Олий Советда комитетлар ва комиссияларнинг икки кунлик мажлисини ҳам ҳисобга олганда, бутун ҳафтага чўзилади, деб тахмин қилинмоқда.

Л. ЕРМАКОВА,
Б. ГРИШЧЕНКО,
А. ДЗЮБЛО,
В. ШИШЛИН.
(ТАСС мухбирлари).

⊙ МУРАККАБ аэрокосмик техника яратиш борасида бой тажрибага эга бўлган В. М. Мясишчев номидаги тажриба машинасозлик заводи жамоаси турли мақсадларда фойдаланиш мумкин бўлган авиация техникасини яратиш устида иш олиб бормоқда. Ўн нафар йўловчини 1000 километр масофага ташиш учун мўлжалланган «Дельфин» тайёраси шулар жумласидандир. Ундан юк ташиш ва бошқа мақсадларда ҳам фойдаланса бўлади.

СУРАТДА: бўлажак «Дельфин» тайёрасининг макети.

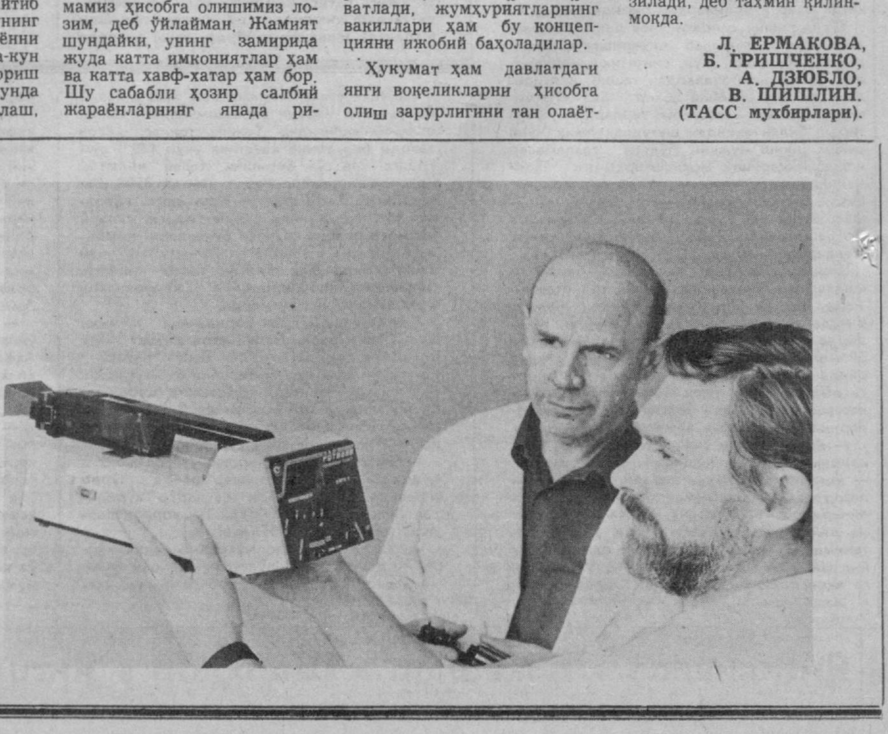

⊙ БЕЛОРУССИЯ ССР. Минскдаги ихтисослашган «Камертон» конструкторлик бюросида ажойиб приборлар яратилмоқда. Тиббий аппаратлардан тортиб ҳайдовчиларни кўрикдан ўтказувчи приборларгача шулар жумласидандир. Конструкторлик бюроси 120 дан зиёд авторлик гувоҳномаларига, 16 патентга сазовор бўлган.

СУРАТДА: бюронинг етакчи муҳандислари Л. Герашченко ва В. Жестовский контактсиз радиотўлқинли тахометрни намойиш этишяпти.

ТАСС суратлари.

ТОШКЕНТ ВА ТОШКЕНТЛИКЛАР ҲАҚИДА МУФАССАЛ МАЪЛУМОТ

1989 ЙИЛГИ БУТУНИТТИФОҚ АҲОЛИ РЎЙХАТИ ЯКУНЛАРИ

Тошкент шаҳри Статистика бошқармаси Бутуниттифоқ аҳоли рўйхати якунлари асосида жумҳурият пойтахти аҳолисининг сони, ёш таркиби, никоҳдаги ҳолати, оилаларининг сони ва катта-кичиклиги, маълумот даражаси, миллатлар ва тиллар, турмуш кечириш манбалари хусусида муфассал маълумотларга эга бўлди.

1. 1989 йил 12 январда Тошкент шаҳрининг мавжуд аҳолиси 2 миллион 79 минг кишини ташкил этди. 1979 йилга нисбатан аҳоли 251 минг кишига ёки 14 фоиз кўпайди. Кейинги қирқ йил давомида пойтахт аҳолисининг ўсиш суръатлари 1-жадвалда ўз ифодасини топган.

2-жадвалда эса 1979 — 1988 йилларда аҳоли сонининг ўсиши акс этган. Бу даврда шаҳардаги 10 районнинг барчасида аҳоли сони кўпайди. Турар жой қурилиши жадал олиб борилган Киров ва Сергели районларида аҳоли ўсиши айниқса кўп бўлди.

2. Кейинги ўн йил ичида аҳоли ёш таркибининг ўзгариши 3-жадвалда ўз ифодасини топган.

1979 йилга нисбатан меҳнатга лаёқатли аҳолининг [16 — 59 ёшли эркаклар ва 16 — 54 ёшли хотин-қизлар] 135 минг кишига ёки 13 фоизга ортди.

Меҳнатга лаёқатли ёшдан катта бўлганлар шаҳар жами аҳолисининг 12 фоизини ташкил этади. 1979 йилга нисбатан уларнинг сони 19 фоизга ортди.

3. Шаҳар аҳолиси умумий сонида эркаклар 48,6 фоизни, хотин-қизлар 51,3 фоизни ташкил этади. Ҳар минг хотин-қизга 948 нафар эркак тўғри келади. Аҳоли умумий сонида хотин-қизлар салмоғининг ортиши ўртача 30 ёшдан фарқ қилади. Бу эркаклар ўртасида ўлимнинг кўплиги билан изоҳланади.

4. 4-жадвалда Тошкент шаҳри аҳолисининг 1989 йилда никоҳга муносабати ифода қилинган.

5. Аҳолини рўйхатга олиш маълумотларига кўра Тошкентдаги оилалар сони 440 мингтага етди. Бу 1979 йилдагидан 65 мингта [17 фоиз] кўпдир. Оила аъзоларининг ўртача сони шаҳар бўйича 4,2 кишини ташкил қилади. 1979 йилда ҳам худди шундай бўлган эди. 1979 йилга нисбатан оила аъзоларининг кўпайиши фақат Фрунзе районида рўй берган.

5-жадвалда оилалар сони ва улардаги аъзолар ҳақида маълумотлар бериляпти.

Оилаларда 1 миллион 834 минг киши ёки шаҳар аҳолисининг 89 фоизи яшайди. Бундан ташқари оила аъзоларидан 143 минг киши оиладан бошқа жойда яшайди. Лекин улар ўз оилалари билан умумий бюджетга эгалар. Бундай кишилар 7 фоизни ташкил этади. Аҳолининг тўрт фоизи оилали эмас ёки оила билан алоқани узган. Бева аёллар бўйдоқ эркакларга нисбатан 24 фоиз кўп. 1979 йилда оилаларда аҳолининг 88 фоизи яшарди. Ёлғизлар эса аҳолининг 3 фоизини ташкил этарди.

6. Аҳолининг районлар бўйича маълумоти даражаси [жами аҳоли ва иш билан банд аҳоли] 6,7-жадвалларда кўрсатилган.

7. 1989 йилги Бутуниттифоқ аҳоли рўйхати дастурига аҳолининг демографик, миллий ва маданий жиҳатлари масалалари киритилган эди. Қайси миллатга мансубликлари ва тил тўғрисидаги саволларга жавоблар рўйхатдан ўтаётганларнинг сўзларига қараб қайд қилинган эди. Болаларнинг миллати ва тили ота-оналар гувоҳликларига қараб белгиланди.

1979 — 1989 йилларда кўпгина миллатларга мансуб кишилар сони кўпайди. Бу ўсиш асосан табиий кўпайиш ҳисобига бўлди. 8-жадвалда Тошкент шаҳар аҳолисининг миллий таркиби берилган.

Она тили ҳамда рўйхатдан ўтганлар эркин биладиган СССР халқларининг иккинчи тили тўғрисидаги маълумотлар шаҳар аҳолисининг 90 фоизи ўз миллати тилини она тили деб ҳисоблашини кўрсатди [9-жадвал].

Ўзбек миллатига мансуб кишиларнинг 98 фоизи ўзбек тилини ўз она тиллари деб кўрсатдилар. Бошқа миллатларга мансуб кишиларнинг уч фоизи ўзбек тилини эркин биладиган СССР халқларининг иккинчи тили сифатида кўрсатганлар [10-жадвал].

Русларнинг 99,9 фоизи ҳамда бошқа миллатларга мансуб кишиларнинг 9 фоизи рус тилини ўз она тиллари деб кўрсатдилар. Бундан ташқари Тошкент шаҳри аҳолисининг 38 фоизи рус тилини СССР халқларининг иккинчи тили сифатида эркин билишади.

8. Турмуш кечириш манбалари бўйича шаҳар аҳолиси қуйидаги тартибда тақсимланган [11-жадвал].

1989 йил аҳоли рўйхатида турмуш кечириш учун иккита манбага эга бўлганлар ҳам ҳисобга олинди. 1979 йилда фақат биргина манба ҳисобга олинган эди. Турмуш кечириш учун иккинчи манбага эга бўлганлар аҳолининг саккиз фоизини ташкил қилдилар. Булар асосан ишлаётган пенсионерлар, шунингдек стипендия, пенсия, нафақа ёки ота-оналаридан ёрдам олаётган шахслардир.

ТОШКЕНТ ШАҲАР СТАТИСТИКА БОШҚАРМАСИ.

1-ЖАДВАЛ

	Аҳоли сони, минг киши				Аҳолининг йилига ўртача кўпайиш суръатлари, фоиз		
	1959	1970	1979	1989	1959—1969	1970—1978	1979—1989
Тошкент шаҳар Совети	1001,4	1420,4	1827,6	2078,9	3,25	2,8	1,3
шу жумладан:							
Тошкент шаҳри	999,3	1416,6	1822,7	2072,4	3,25	2,8	1,3
Улуғбек шаҳар типидаги посёлкаси	2,1	3,8	4,9	6,5	5,5	2,8	2,9

2-ЖАДВАЛ

	Мавжуд аҳоли, минг киши		1989 йилда 1979 йилга нисбатан фоиз ҳисобида	Доимий аҳоли, минг киши		1989 йилда 1979 йилга нисбатан фоиз ҳисобида
	1979	1989		1979	1989	
Тошкент шаҳар Совети	1828	2079	113,7	1802	2060	114,3
Тошкент шаҳри	1823	2072	113,6	1797	2054	114,3
шу жумладан районлар:						
Акмал Икромов	203	215	105,9	204	215	105,3
Киров	212	286	134,9	211	284	134,6
Куйбишев	240	268	111,6	237	265	111,8
Ленин	137	138	100,7	131	136	103,8
Октябрь	210	218	103,8	206	216	104,8
Собир Раҳимов	206	255	123,8	202	252	124,8
Сергели	67	117	174,6	63	115	182,5
Фрунзе	117	118	100,8	116	117	100,8
Ҳамза	203	221	108,9	201	220	109,4
Чилонзор	228	236	103,5	226	234	103,5
Улуғбек поселкаси	5	6	120,0	5	6	120,0

3-ЖАДВАЛ

	Аҳоли сони, минг киши		1989 йилда 1979 йилга нисбатан фоиз ҳисобида	Якунга фоиз ҳисобида	
	1979	1989		1979	1989
Жами аҳоли	1802	2060	114,3	100	100
шу жумладан ёшлари бўйича:					
0—9	349	414	118,6	19,3	20,1
10—19	369	366	99,2	20,5	17,8
20—29	368	398	108,1	20,4	19,3
30—39	214	316	147,7	11,9	15,3
40—49	193	196	101,5	10,7	9,5
50—59	138	169	122,4	7,7	8,2
60—69	98	115	117,3	5,4	5,6
70—79	57	63	110,5	3,2	3,1
80 ва ундан катта ёшдагилар	16	23	143,7	0,9	1,1
Меҳнатга қобилиятлилардан ёшлар	538	623	115,8	29,9	30,2
Меҳнатга қобилиятлилар	1060	1195	112,7	58,8	58,0
Меҳнатга қобилиятлилардан катта	204	242	118,6	11,3	11,8

4-ЖАДВАЛ

	Тегишли ёшдаги, никоҳ муносабатларида бўлган шахслар салмоғи, фоиз							
	Эркаклар				Хотин-қизлар			
	Ҳеч қачон никоҳда бўлмаганлар	Никоҳда бўлганлар	Бўйдоқлар	Ажралишганлар	Ҳеч қачон никоҳда бўлмаганлар	Никоҳдагилар	Бевалар	Ажралишганлар
16 ва ундан катта ёшдаги жами аҳоли	28,0	65,2	2,3	4,0	17,8	57,6	15,1	9,1
16—19 ёшдагилар	97,5	1,8	0,02	0,1	87,9	10,9	0,1	0,4
20—24 ёшдагилар	70,3	28,1	0,1	0,6	39,0	56,6	0,3	3,3
25—29 ёшдагилар	20,8	75,4	0,1	3,1	13,4	77,1	0,8	8,2
30—39 ёшдагилар	6,0	87,3	0,4	6,0	6,4	77,9	2,4	13,1
40—49 ёшдагилар	2,4	88,3	1,4	7,7	2,9	73,2	7,6	16,1
50—59 ёшдагилар	1,5	87,6	4,2	6,4	2,2	63,7	20,5	13,3
60 ва ундан катта ёшдагилар	0,8	80,5	15,4	2,8	2,0	31,2	60,8	5,4

5-ЖАДВАЛ

	Оилалар сони, мингта	Шу жумладан, аъзолари қуйидаги миқдордан иборат оилалар					Оила аъзоларининг ўртача сони (бирга яшайдиган оилаларда)	
		2 кишидан	3 кишидан	4 кишидан	5 кишидан	6 ва ундан кўп кишидан	1979	1989
Тошкент шаҳар Совети	440	97	99	105	59	79	4,2	4,2
Тошкент шаҳри	439	97	99	105	59	79	4,2	4,2
Шу жумладан районлар:								
Акмал Икромов	43	9	9	9	5	11	4,7	4,6
Киров	63	13	14	16	10	10	4,2	4,1
Куйбишев	63	15	15	16	8	9	3,8	3,8
Ленин	32	9	8	8	4	3	3,7	3,7
Октябрь	39	6	7	8	6	12	5,3	5,1
Собир Раҳимов	43	7	7	9	7	13	5,0	5,0
Сергели	26	5	6	7	4	4	4,1	4,0
Фрунзе	25	7	6	6	3	3	3,7	3,8
Ҳамза	50	11	13	13	6	7	4,0	3,9
Чилонзор	55	15	14	13	6	7	3,9	3,8
Улуғбек посёлкаси	1	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1	4,2	4,1

6-ЖАДВАЛ

	Олий ва ўрта (тўлиқсиз) маълумотлилар	Шу жумладан				
		Тўлиқ олий маълумотлилар	Тўлиқсиз олий маълумотлилар	Ўрта махсус маълумотлилар	Умумий ўрта маълумотлилар	Тўлиқсиз ўрта маълумотлилар
15 ва ундан катта ёшдаги жами аҳоли, фоиз:						
1979 йил	85	16	6	13	29	21
1989 йил	92	21	6	18	30	17
Иш билан банд аҳоли, фоиз:						
1979 йил	91	22	3	17	31	18
1989 йил	97	27	4	23	31	12

7-ЖАДВАЛ

ДОИМИЙ АҲОЛИНИНГ ТЕГИШЛИ ЖИНС ВА ЁШИГА ҚАРАБ ҲАР МИНГ КИШИ ҲИСОБИГА МАЪЛУМОТ БЎЙИЧА ТАҚСИМЛАНИШИ

Ҳар икки жинс

	Жами	Шу жумладан							
		қуйидаги маълумотларга эгалар							Бошланғич маълумоти йўқлар
		Олий	Тўлиқсиз олий	Ўрта махсус	Умумий ўрта	Тўлиқсиз ўрта	Бошланғич	
Тошкент шаҳар Совети	1000	211	58	184	296	168	51	32
Тошкент шаҳри	1000	210	58	185	296	168	51	32
Шу жумладан районлар:								
Акмал Икромов	1000	184	52	180	303	189	59	33
Киров	1000	241	58	184	287	154	48	28
Куйбишев	1000	250	59	204	249	161	48	29
Ленин	1000	209	55	188	296	163	58	31
Октябрь	1000	245	44	168	315	156	39	33
Собир Раҳимов	1000	166	93	145	346	168	45	37
Сергели	1000	139	32	209	322	207	57	34
Фрунзе	1000	251	92	183	269	130	48	27
Ҳамза	1000	162	39	197	321	184	62	35
Чилонзор	1000	225	52	196	270	170	56	31
Улуғбек посёлкаси	1000	257	38	158	270	201	51	25

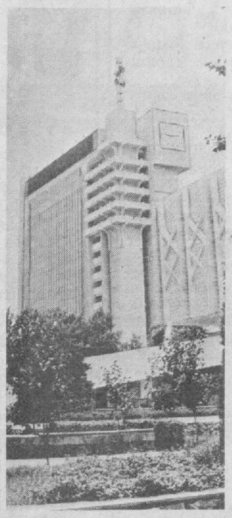

ИШ БИЛАН БАНД АҲОЛИНИНГ ТЕГИШЛИ ЖИНСЛИ ҲАР МИНГ КИШИ ҲИСОБИГА МАЪЛУМОТИ БЎЙИЧА ТАҚСИМЛАНИШИ

Ҳар икки жинс

	Жами	Шу жумладан							
		қуйидаги маълумотга эгалар							Бошланғич маълумоти йўқлар
		Олий	Тўлиқсиз олий	Ўрта махсус	Умумий ўрта	Тўлиқсиз ўрта	Бошланғич	
Тошкент шаҳар Совети	1000	275	36	228	311	118	26	6
Тошкент шаҳри	1000	275	36	228	311	118	26	6
Шу жумладан районлар:								
Акмал Икромов	1000	243	32	224	328	139	29	5
Киров	1000	318	34	228	290	101	24	5
Куйбишев	1000	324	41	252	246	110	23	4
Ленин	1000	272	34	231	311	118	29	5
Октябрь	1000	314	32	202	332	99	16	5
Собир Раҳимов	1000	243	37	199	363	126	25	7
Сергели	1000	177	28	256	351	151	30	7
Фрунзе	1000	332	49	226	276	90	23	4
Ҳамза	1000	200	34	235	356	136	32	7
Чилонзор	1000	288	39	237	284	118	27	7
Улуғбек посёлкаси	1000	297	23	177	284	167	41	11

8-ЖАДВАЛ

	Шахслар сони		Якунига нисбатан салмоқ, фоиз ҳисобида	
	1979	1989	1979	1989
Жами аҳоли	1802336	2060206	100,0	100,0
ўзбеклар	749119	910334	41,6	44,2
руслар	679433	701326	37,7	34,0
украинлар	43810	59988	2,4	2,9
белоруслар	6363	10709	0,3	0,5
қозоқлар	24966	30607	1,4	1,5
грузинлар	1249	1710	0,07	0,08
озарбайжонлар	5169	9590	0,3	0,5
литваликлар	319	479	0,02	0,02
молдаванлар	830	1441	0,04	0,06
латишлар	473	446	0,02	0,02
қирғизлар	1682	2763	0,1	0,1
тожиклар	10210	14857	0,6	0,7
арманлар	16692	20529	0,9	1,0
туркманлар	1942	2761	0,1	0,1
эстонлар	211	261	0,01	0,01
абхазлар	22	41	0,001	0,002
аварлар	115	211	0,01	0,01
болқорлар	24	53	0,001	0,002
бошқирдлар	5225	7790	0,3	0,4
бурятлар	134	207	0,01	0,01
даргинлар	200	316	0,01	0,01
ингушлар	46	120	0,002	0,01
қобардинлар	95	169	0,01	0,01
қалмиқлар	61	108	0,003	0,01
қорақалпоқлар	2296	3621	0,1	0,2
кареллар	45	49	0,002	0,002
комилар	52	119	0,002	0,01
қумиқлар	48	95	0,002	0,004
лаклар	329	509	0,02	0,02
лезгинлар	262	466	0,01	0,02
марийлар	436	659	0,02	0,03
мордвалар	3066	3445	0,2	0,2
нўғайлар	20	23	0,001	0,001
осетинлар	968	1401	0,05	0,1
табасаранлар	15	69	0,001	0,003
татарлар	125446	129236	7,0	6,3
тувалар	15	11	0,001	0,001
удмуртлар	372	521	0,02	0,02
чеченлар	113	256	0,01	0,01
чувашлар	2344	3109	0,1	0,2
ёқутлар	49	59	0,002	0,002
адигейлар	31	26	0,001	0,001
олтойлар	42	65	0,002	0,003
жуҳудлар	51503	43104	2,9	2,1
қорачойлар	74	129	0,004	0,01
ҳакаслар	71	124	0,004	0,01
черкеслар	54	41	0,003	0,002
коми-пермлар	32	50	0,001	0,002
ненецлар	17	8	0,001	
эвенклар	16	3	0,001	
абазинлар	21	12	0,001	0,001
гагаузлар	17	41	0,001	0,002
тоғли жуҳудлар	22	93	0,001	0,01
грузин жуҳудлари	3	18		0,001
Ўрта Осиё жуҳудлари	5431	8328	0,3	0,4
караимлар	11	6	0,001	
қримчақлар	16	10	0,001	
қрим татарлари	4299	13516	0,2	0,7
татлар	64	85	0,003	0,004
лўлилар	388	775	0,02	0,03
шорлар	36	57	0,002	0,002
албанлар	16	6	0,001	
араблар	220	307	0,002	0,01
ассирийлар	39	78	0,002	0,003
афғонлар	78	275	0,004	0,01
белужлар	11	6	0,001	
булғорлар	327	557	0,02	0,02
венгрлар	67	80	0,003	0,003
вьетнамлар	448	198	0,02	0,01
греклар	7933	5092	0,4	0,2
дунганлар	328	497	0,02	0,02
Ҳиндистон ва Покистон халқлари	110	283	0,01	0,01
испанлар	14	21	0,001	0,001
итальянлар	16	22	0,001	0,001
хитойлар	178	244	0,01	0,01
корейслар	29864	43973	1,7	2,1
кубалик	156	165	0,01	0,01
курдлар	29	81	0,002	0,004
немислар	4484	6032	0,2	0,3
форслар	361	704	0,02	0,03
поляклар	1270	1291	0,1	0,1
руминлар	44	44	0,002	0,002
серблар	11	14	0,001	0,001
словаклар	3	12		0,001
турклар	462	947	0,02	0,04
уйғурлар	8395	11071	0,5	0,5
финлар	68	58	0,003	0,002
французлар	14	7	0,001	
халха-мўғуллар	292	111	0,01	0,005
чехлар	53	46	0,003	0,002
бошқа миллатга мансублар	609	1029	0,03	0,05

9-ЖАДВАЛ

	Ушбу миллатга мансублар сони		Улардан ўз миллати тилини она тили деб ҳисобловчилар, фоиз ҳисобида	
	1979	1989	1979	1989
Жами аҳоли	1802336	2060206	90,9	90,0
ўзбеклар	749119	910334	98,1	98,0
руслар	679433	701326	99,9	99,9
татарлар	125446	129236	78,3	74,8
украинлар	43810	59988	40,5	43,1
корейслар	29864	43973	53,1	47,7
жуҳудлар	51503	43104	27,0	20,0
қозоқлар	24966	30607	85,1	85,3
арманлар	16692	20529	50,1	52,3
тожиклар	10210	14857	75,4	74,4
қрим татарлар	4299	13516	84,8	88,3
уйғурлар	8395	11071	71,4	72,1
белоруслар	6363	10709	37,0	40,9
озарбайжонлар	5169	9590	69,4	74,8
Ўрта Осиё жуҳудлари	5431	8328	67,4	57,7
бошқирдлар	5225	7790	60,8	64,0
немислар	4484	6032	31,8	30,9
греклар	7933	5092	61,2	49,2
қорақалпоқлар	2296	3621	87,2	89,2
мордванлар	3066	3445	41,7	43,0
чувашлар	2344	3109	53,8	52,2
туркманлар	1942	2761	79,1	79,3
қирғизлар	1682	2763	83,7	82,3
грузинлар	1249	1710	50,7	56,2
молдаванлар	830	1441	43,0	59,6
турклар	462	947	64,5	70,8
бошқа миллат вакиллари	10125	14327	54,6	57,5

10-ЖАДВАЛ

	мазкур миллатга мансуб бўлганлар умумий сонидан СССР халқларининг иккинчи тилини эркин биладиганлар, фоиз ҳисобида			СССР халқларининг иккинчи тилини билмайдиганлар фоиз ҳисобида
	ўзбек тилини эркин биладиганлар	рус тилини эркин биладиганлар	бошқа тилларни эркин биладиганлар	
Жами аҳоли	2,9	38,2	1,8	57,1
ўзбеклар	0,5	62,5	0,4	36,6
руслар	3,5	0,02	0,9	95,6
татарлар	8,8	61,9	4,1	25,2
украинлар	2,4	35,6	10,0	52,0
корейслар	3,0	42,1	0,5	54,4
жуҳудлар	5,8	16,9	7,1	70,2
қозоқлар	14,3	61,0	2,2	22,5
арманлар	3,2	46,0	8,6	42,2
тожиклар	26,6	48,8	2,9	21,7
қрим татарлари	9,9	70,8	2,6	16,7
уйғурлар	29,0	47,0	0,7	23,3
белоруслар	1,6	36,3	11,9	50,2
озарбайжонлар	5,9	59,5	3,2	31,4
Ўрта Осиё жуҳудлари	11,5	47,5	8,2	32,8
бошқирдлар	7,8	61,3	4,9	26,0
немислар	3,6	27,9	0,9	67,6
греклар	2,6	45,4	1,0	51,0
қорақалпоқлар	15,2	66,1	2,2	16,5
мордвалар	2,5	39,4	8,9	49,2
чувашлар	4,4	47,7	7,5	40,4
туркманлар	10,5	66,6	2,5	20,4
қирғизлар	14,6	64,3	2,6	18,5
грузинлар	3,5	49,6	5,9	41,0
молдаванлар	2,4	51,3	5,5	40,8
турклар	17,1	53,2	1,6	28,1
бошқа миллат вакиллари	4,6	51,2	4,6	39,6

11-ЖАДВАЛ

	Минг киши		1989 йилда 1979 йилга нисбатан % ҳисобида	Якунга нисбатан фоиз ҳисобида	
	1979	1989		1979	1989
Жами аҳоли	1802,3	2060,2	114,3	100	100
Халқ хўжалигида меҳнат қилаётганлар (фақат шахсий ёрдамчи хўжаликларида банд бўлганлардан ташқари)	844,5	996,8	118,0	46,8	48,4
Стипендия олувчилар	136,1	107,4	78,9	7,6	5,2
Пенсионерлар, нафақа олувчи шахслар ҳамда давлат қарамоғида бўлган бошқа шахслар	188,9	234,7	124,2	10,5	11,4
Айрим шахслар боқимандасида бўлганлар, шунингдек фақат шахсий ёрдамчи хўжалигида банд бўлганлар	630,9	719,4	114,0	35,0	34,9
Яшаш учун бошқа манбалари бўлганлар ва бу манбаларни кўрсатмаганлар	1,9	1,9	100,0	0,1	0,1

⊙ ХАЁТИМИЗ ГУЛЛАРИ. 507-болалар боғчаси тайёрлов гуруҳининг тарбиячиси Мақсуда Ҳамидова кичкинтой ҳаваскорлар даврасида.

Р. Альбеков сурати.

Ҳукм ўқилгандан сўнг

Текин томоқ ичак тешар

САВДО кўп ерда ғавғо кўп, деганларича бор экан. Қайси савдо дўконига кирманг, ҳасратдан чанг чиқади.

— Ҳа, нима дейсан? — Текин томоқнинг таъми бошқа, еганларнинг боши қашқа...

Собир Раҳимов район озиқ-овқат идорасининг 56-дўкони кичик сотувчиси Маъруфжон Сайдалиевнинг ҳам боши эмас, юзи қашқа. У харидор Э. Эргашевнинг ҳақидан 99 тийин уриб қолаётганда қўлга тушган.

Ҳа, текин томоқ — одамнинг тузоғи. Халқ ҳикматида гап кўп. 99 тийин учун Маъруфжоннинг суд қора курсисида қизариб туришига тўғри келди. Суд ҳайъати уни Ўзбекистон ССР Жиноят кодексининг 177-моддаси 1-қисми билан айбдор деб топиб, 3 йилгача савдо, умумий овқатланиш, аҳолига маиший хизмат кўрсатиш корхоналарида ишлашдан четлаштирди.

Юзи шувут

ҚЎЛИ ўйнаганнинг оғзи ўйнар, қўли ўйнамаганнинг кўзи, дейдилар. Собир Раҳимов район ошхоналар трестига қарашли 13-ошхонанинг ошпазлар бригадири Маҳмуд Ходиевнинг эса қўлида чўмичи ўйнаб туриб, хўранда Р. Исломовнинг луқмасини туя қилиб қўйди. Унга 4 порция лағмон, 4 стакан чой, 8 бўлак нон, 8 дона қовурилган тухум бериб, узатган 10 сўм пулидан нақ 1 сўм 20 тийин ортиқча уриб қолди. Лекин Исломов ҳам анойилардан эмас экан. Икки карра икки — тўрт бўлишини яхши биларкан. Ҳақини талаб қилиб турганда, милиция ходимлари келиб қолишиб, протокол тузишди.

...Мана, «кассирлик» қиламан деган бригадирнинг юзи шувут. Суд ҳайъати уни ҳам юқоридаги каби уч йилга ишдан четлаштирди.

Тийинни уриб, червонларни қайтарди

НИМА кўп, ширинликка ружу қўйганлар кўп. Айниқса, тортни айтмайсизми, бозори чаққон. Харидор Р. Исломов шаҳардан торт қидириб, охири Собир Раҳимов район озиқ-овқат идорасига қарашли 19-дўконга қандай бориб қолганини ҳам билмай қолди. Қараса торт сотиляпти. Суюнганидан учта «Ленинград» тортидан беринг», деб юборибди. Яна конфет, сариёғ олди.

Сотувчи Зиёда Ҳамидова ҳам бозори чаққонлигидан ҳаяжонланибми, Исломовдан 26 тийин ортиқча уриб қолибди. Текширувчилар ҳар қанча ҳисоб-китоб қилишмасин «26» рақами ўзгармади.

Шундай қилиб, сотувчига мушук текинга офтобга чиқмайдиган бўлди. Нафси учун маънавий зарар кўрди.

Суд З. Ҳамидовани Ўзбекистон ССР Жиноят Кодексининг 177-моддаси 1-қисми билан айбдор деб топиб, шу моддага асосан 300 сўм жарима солди.

Ҳа, мана юқорида сиз учта қинғир ишнинг гувоҳи бўлдингиз. Лекин бирортаси ҳам «ҳазм» бўлмади. Буни қинғир хаёлдаги сотувчилар унутишмасин.

Тўхтамурод ТОШЕВ.

Ажойиботлар оламида

Табиатдан андоза олиб...

АҚШ ҳарбий-денгиз кучларининг таркибига кирувчи «F-111» ҳарбий тайёрасининг қаноти ўзгариб турувчи геометрик хусусиятга эга. Ҳар қандай ҳолатда унинг қанотини фюзеляжи ва барқарорлик ўқига нисбатан худди қушларникига ўхшаб ўзгартириш мумкин. Табиатан бундай нусха олиш натижасида ҳар қандай тезлик пайтида унинг ҳаракат йўналишини ўзгартирса бўлади. «Осмон қироллари» бўлган бургут, лайлак ва шу кабиларнинг қанотларида керилган «бармоқ»қа ўхшаш патлар жойлашганини ҳамма билади. Аэродинамика қувурида ўтказилган синов натижаларига кўра, тайёранинг узун қаноти парвозда салбий таъсир этувчи кучли айланма ҳолатни келтириб чиқариши аниқланди. Агар тайёра қанотининг маълум жойларига қанотчалар ўрнатилса, кичикроқ айланма ҳолатлар ҳосил бўлади ва тезликни оширишга ёрдам беради.

«Боинг» компанияси янги реактив юк ташувчи тайёрасини шундай қанот билан таъминлаш устида илмий изланишлар олиб бормоқда.

Олимлар сув ости кемалари учун эхолот яратгунларига қадар дельфинлар, ҳашаротлар ва кўршапалаклар табиат томонидан ана шундай мослама билан «таъминланган» бўлиб, жониворлар эхолотдан ўз олдиларидаги тўсиқларни, ўлжасини ва ҳоказоларни излаб топишда фойдаланишган. Улар ўзлари юборган сигнални бирор нарсага урилиб қайтиши оралиғида ўтган вақтни «бир зум»да ҳисоблаб чиқишга қодирдирлар. Бу усулни биринчи жаҳон урушида инглизлар ва французлар немисларнинг сув ости кемаларини топишда қўллаганлар.

Голландиялик Дижграф 1930 йилда бу усул «кўршапалакларники» эканлигини аниқлагунча анча кутишга тўғри келди ва уни китсимонлар ҳам қўллашлари фақатгина 1945 йилда аниқланди. Нима учун тирик мавжудотларнинг тузилиши мукаммал, ўзгармайди? Худди улар етук лойиҳа асосида чизилгандек. Уларнинг бу қадар пухта ривожланиши қандай рўй берди? Эҳтимол, яна бир ихтирочи олдида бош эгишимиз керакдир?.. Томсон табиат ўз қонунларини такомиллаштириб бормоқда, деб таъкидлаган. Амалда эса ерда ҳаёт ривожланиши учун вақт етарли бўлган. Уч миллиард йил давомида у ўз тажрибаларини давом эттириб келмоқда.

МЕДВЕДКА ва юмронқозиқ ер остида ҳаёт кечиради. Уларнинг бош томони аъзолари бир хилда тузилган. Яъни ер кавлашга мослашган. Аммо уларнинг бири ҳашарот, иккинчиси эса сут эмизувчидир. Уларнинг аъзолари тузилишида катта фарқ бўлишига қарамай, иккиси ҳам ер кавлайди. Акула ва дельфин ҳам бир-биридан ички тузилиши билан фарқ қилишига қарамай, гидродинамика (гидромеханиканинг суюқликлар ҳаракати ва унинг қонунлари ҳақидаги қисми) хусусиятларига эга.

Бу ҳолатда эволюция иқтидорли муҳандис каби эмас, балки ҳамма нарсага қизиқувчи ҳунармандга ўхшаб ҳаракат қилган деган фикрга келиш мумкин.

Табиий саралаш натижасида балиқнинг сузгичлари ўрнига ҳайвонларнинг панжаси, кейинроқ қушларнинг қаноти вужудга келганини кўриш мумкин. Балиқнинг пуфак ўтидаги оддий ўзгариш судралиб юрувчиларни, пастки жағи эса сут эмизувчиларни келтириб чиқарди. Инсоннинг кўзига келсак, у балиқлар энг ибтидоий кўринишининг нерв ҳужайралари ривожланишидан келиб чиққан.

Табиат олдиндан режалаштирмайди ва бир хилда ҳаракат ҳам қилмайди, у бирон нарсани қайтадан шакллантиради, ёки янгидан бунёд этади. Аммо табиатнинг энг олий ихтироларидан бири — бу инсондир. Ҳозир инсоннинг фикри қаерга қаратилган? У ҳозир «ақлли суперкомпьютер» устида изланмоқда. Бу компьютернинг тузилиши бизнинг нерв системамизга ўхшаши керак. Нима ҳам деймиз, олдинга қараб улкан қадам ташланди. Ишонамизки, бир кунмас бир кун инсоннинг ўзи «эски машина»га айланиб қолмайди.

Рустам ШУКУРОВ тайёрлаган.

Муҳаррир
Э. М. ЭРНАЗАРОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

КОРХОНА, ТАШКИЛОТ ВА ШИРКАТЛАР УЧУН МАТЕРИАЛЛАРНИНГ ЛАБОРАТОРИЯ СИНОВИ!

Сизнинг лабораториянгиз учун В. П. Чкалов номидаги Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси ходимлари анализларнинг аниқ, тез ва сифатли бўлишини таъминлайди.

БИРЛАШМА ҚУЙИДАГИ ТЕХНИКАВИЙ ВОСИТАЛАРГА ЭГА ВА УЛАР ОРҚАЛИ ҚУЙИДАГИ ИШЛАРНИ БАЖАРИШИ МУМКИН:

— турли қотишмаларнинг химиявий таркибини, жумладан қотишмалардаги газлар миқдорини ҳам аниқлаши мумкин;

— турли технологик қоришмаларнинг таркибини таҳлил қилиш ва турли ҳимоя қобиқларининг сифатини аниқлаш;

— пайвандланадиган, қуйилган, штампланган ва бошқа нарсаларнинг ички ва ташқи нуқсонларини бузмасдан аниқлаш, зарур ҳолларда нуқсоннинг пайдо бўлиши сабабини ҳам аниқлаш;

— материалларнинг тузилиши ва фаза таркибини ёруғли ва электрон микроскопия ёки тез тузилишни таҳлил қиладиган рентген орқали текшириш;

— қотишма, резина, пластмасса ва бошқа материалларнинг механикавий хоссалари даражасини аниқлаш;

— мойлар, резина, пластмасса, мойлаш материаллари, елим ва герметиклаштирувчи, эритувчилар ва бошқа нометалл материалларни, ўтказиш;

— лаборатория ускуналарини созлаш ва ўрнатиш бўйича ёрдам ва малакали ўқувни ташкил этиш.

АГАР СИЗ 91-57-17, 41-80-96, 67-14-68 ТЕЛЕФОНЛАРИ ОРҚАЛИ МУРОЖААТ ҚИЛСАНГИЗ, УЗОҚ ВАҚТ ШАРТНОМА ЁКИ БИР МАРТА БУЮРТМА БЕРИШ ОРҚАЛИ ЮҚОРИДАГИ ЛАБОРАТОРИЯ ХИЗМАТЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШИНГИЗ МУМКИН.

В. П. Чкалов номидаги Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмасининг илмий-техника жамияти кенгаши.

ДИҚҚАТ!

„ЭЛЕКТРОНИКА"

ФИРМАЛИ МАГАЗИН-САЛОНИ

ЕНГИЛ АВТОМОБИЛЛАР МОТОРИНИНГ МОЙЛАРИ УЧУН

«ДЕСТА» АНТИФРИКЦИАЛ ҚОТИШМА ЭЛЕМЕНТИНИ

ТАВСИЯ ЭТАДИ

«ДЕСТА» ҚОТИШМА ЭЛЕМЕНТИ

— ишлатиш жараёнида двигателларнинг ишига ярқлилигини ва равон ишлашини таъминлайди,

— двигатель қувватини 4,4 фоизга оширади,

— карбюратор двигателларининг ёқилғисини 6 фоизгача, дизель двигателларининг ёқилғисини 8 фоизгача тежайди,

— мойлар сарфини 25 фоизга камайтиради,

— механика сарфини 7, 6 фоизга камайтиради,

— компрессияни 12 фоизгача оширади,

— йилнинг исталган мавсумида двигателларнинг енгилгина ёқилишини ва ундаги шовқинларнинг пасайишини таъминлайди,

— чирк ҳосил бўлишини камайтиради,

— сальник (ёқилғи идиши)лардан мой сирқиб чиқишини камайтиради,

— цилиндрлар бўйича компрессияни юксалтиради ва текислайди.

ДЕСТАНИНГ БАҲОСИ — 20 СЎМ.

Дўкон ташкилотлар ва корхоналар учун қотишма элементини пул ўтказиш йўли билан сотади.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Гоголь кўчаси, 38-уй. Маълумотлар олиш учун телефон 33-78-34.

«УЗБЕКГИДРОЭНЕРГОСТРОЙ» трестининг

ЎҚУВ КОМБИНАТИ

16 ВА УНДАН КАТТА ЁШДАГИ ЙИГИТ ВА ҚИЗЛАРНИ

ғишт терувчи, сувоқчи-бўёқчи ихтисослари бўйича

ЎҚИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

ЎҚИШ МУДДАТИ — 3 ОЙ.

Ойига 102 сўмдан стипендия тўланади.

МАШҒУЛОТЛАР 1990 ЙИЛ 24 СЕНТЯБРДАН БОШЛАНАДИ.

Ўқишни битирганлар Тошкент шаҳрининг Эски шаҳар қисмини таъмирлаш ва қуриш бўйича иш олиб бораётган трест тузилмаларидан бирида иш билан таъминланадилар.

Барча масалалар бўйича қуйидаги манзилга мурожаат қилинсин: 700170, Тошкент шаҳри, Комсомол 40 йиллиги кўчаси, 39«а» уй.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 67-97-78, 67-97-97.

КИНО УЙИДА

энг яхши совет ва чет эл бадиий фильмлари намойишига

АБОНЕМЕНТЛАР СОТИЛМОҚДА

ХОҲЛОВЧИЛАРНИ ТАНИҚЛИ РЕЖИССЁРЛАР ВА КИНО АКТЁРЛАРИ БИЛАН УЧРАШУВЛАР КУТАДИ.

Битта абонемент баҳоси — 14 сўм.

29—30 СЕНТЯБРДА МАВСУМ ОЧИЛАДИ

Кино уйи кассасига соат 15 дан 18.00 гача мурожаат қилинсин.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Ўзбекистон шоҳкўчаси, 98-уй. («Халқлар дўстлиги» метро станцияси).

ЎЗБЕКИСТОН ССР МОНТАЖ ВА МАХСУС ҚУРИЛИШ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ

ОКТЯБРЬ ИНҚИЛОБИ ОРДЕНЛИ 93-ДАВЛАТ МАХСУС ИЖАРАЧИЛИК — АКЦИОНЕРЛИК ТРЕСТИ ҚОШИДА

«ХИЗМАТЛАР САЛОНИ» ДЎКОНИ ТАШКИЛ ЭТДИ ВА У ФАОЛИЯТ КЎРСАТМОҚДА.

Дўкон аҳоли, корхона, ташкилот ва ширкатларга қувурларнинг деталлари, турли асбоб-ускуналар, кичик механизация воситалари, қурилиш материаллари, махсус иш кийимлари, ҳамда шахсий ҳимоя воситаларини

сотади

Дўкон хизматчилари Сиздан регистрлар, иситиш қозонлари, гаражлар қуриш учун

БУЮРТМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Шахсий уй қурадиганларга ҳам ёрдам берилади.

«ХИЗМАТЛАР САЛОНИ» дўкони кенг истеъмол буюмлари ишлаб чиқарадиган корхона ва ширкатлари ҳамда харидорлар ўртасида воситачи сифатида фаолият кўрсатишга тайёрдир.

«ХИЗМАТ САЛОНИ» сизларни шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ташриф буюришингизни кутади.

Манзилимиз: Халқлар дўстлиги шоҳкўчаси, 59«а» уй (дўкон ишлаб чиқариш-техник комплектлаш трестининг бошқармаси ҳудудида — отчопар қаршисида жойлашган).

ТОШКЕНТ ШАҲАР АҲОЛИНИ ИШГА ЖОЙЛАШТИРИШ, ҚАЙТА ЎҚИТИШ ВА КАСБГА ЙЎНАЛТИРИШ МАРКАЗИ

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

ХЎЖАЛИК ҲИСОБИДАГИ «ЗАФАР» ЁШЛАР МАРКАЗИГА:

сантехника ускуналарини монтаж қилиш бўйича юқори малакали газ-электр пайвандчилар.

«УЗВТОРЦВЕТМЕТ» ЖУМҲУРИЯТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИГА:

муҳандис-қурувчи, эритувчилар, сараловчилар, электрчилар, газ-электр пайвандчилар, кранчилар, юк ташувчи, ҳайдовчи.

ТОШКЕНТ ИП-ГАЗЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИНИНГ 3-ТЎҚУВЧИЛИК ФАБРИКАСИГА:

тўқувчилар, ғалтак ўраш машиналарининг операторлари, тўқув дастгоҳлари усталарининг ёрдамчилари.

«ГЛАВТАШКЕНТСТРОЙ»ГА ҚАРАШЛИ «УЗБЕКТЮМЕНЬЖИЛСТРОЙ» ТРЕСТИГА ТЮМЕНЬ ВИЛОЯТИНИНГ НЯГАНЬ ШАҲРИДА ИШЛАШ УЧУН:

дурадгорлар, монтажчилар газ-электр пайвандчилар, сувоқчи-бўёқчилар, ғишт терувчилар, усталар, ишбошилар, кранлар бўйича мутахассислар, кранлар, ёқилғи аппаратураларини монтаж қилиш ва таъминлаш бўйича чилангарлар, гидравликани таъмирлаш бўйича чилангарлар, аккумуляторчи, вулканизаторчи, кавшарловчи-мисгар, электрчи.

«УЗБЕКГАЗСТРОЙ» ТРЕСТИГА:

электр пайвандчилар, ғишт терувчилар, дурадгорлар.

ҲАМЗА НОҲИЯСИ УЛГУРЖИ-ЧАКАНА МЕВА-САБЗАВОТ КОМБИНАТИГА:

кичик сотувчилар, дўкон ишчилари.

МАЪЛУМОТЛАР ОЛИШ УЧУН НОҲИЯ ИШГА ЖОЙЛАШТИРИШ БЎЛИМЛАРИГА МУРОЖААТ ҚИЛИНСИН:

ОКТЯБРЬ НОҲИЯСИ — У. Юсупов кўчаси, 3-уй.
СЕРГЕЛИ НОҲИЯСИ — Йўлдош шаҳарча, 2-мавзе, 69-уй.
С. РАҲИМОВ ноҳияси — Қорасарой кўчаси, 270-уй.
ФРУНЗЕ НОҲИЯСИ — Ш. Руставели кўчаси, 87-уй.
ҲАМЗА НОҲИЯСИ — М. Ҳасанова кўчаси, 10-уй.

Ўзбекистон ССР Маданият вазирлиги

М. Қориёқубов номли Ўзбек давлат филармонияси

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

21 СЕНТЯБРЬ СОАТ 19.30 ДА

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЛЕНИН ОРДЕНЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИ

ҲАЙДАР МУҲАММАДнинг

«ХОТИНЛАР «ГАП»ИДАН ЧИҚҚАН ҲАНГОМА»

ЯНГИ КОМЕДИЯЛИ СПЕКТАКЛИНИ

НАМОЙИШ ҚИЛАДИ

Саҳналаштирувчи режиссёр — МАРАТ АЗИМОВ.

СПЕКТАКЛДА ҚАТНАШАДИЛАР:

Ўзбекистон ССР халқ артистлари ШИРИН АЗИЗОВА, ИКРОМА БОЛТАЕВА, РИҲСИ ИБРОҲИМОВА, ТОЛИБ КАРИМОВ, ЁҚУБ АҲМЕДОВ, САЪДИХОН ТАБИБУЛЛАЕВ, ЭРКЛИ МАЛИКБОЕВА;

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар: САИДКОМИЛ УМАРОВ, ГАВҲАР ЗОКИРОВА;

артистлар: ГУЛЧЕҲРА ИБОҲИМБЕКОВА, Р. КАРИМОВ, МАҲФУЗА БОБОТУЛЛАЕВА, ҒАЙБУЛЛО ҲОЖИЕВ, ФОТИҲ ЖАЛОЛОВ ва бошқалар.

Касса соат 10 дан очиқ.

КОЛЛЕКТИВ БЎЛИБ КИРИШ УЧУН ЗАЯВКАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

Мурожаат учун телефонлар: 44-24-47, 44-17-51 (Ҳамза театри).

ЛЕНИН КОМСОМОЛИ НОМЛИ МАРКАЗИЙ МАДАНИЯТ ВА ИСТИРОҲАТ БОҒИДА

23 СЕНТЯБРЬ СОАТ 12 дан БОШЛАБ

«Ўзбекистон радиоси байрами»

ўтказилади

Ушбу сайилда Ўзбекистон радиосининг ижодий ходимлари билан мулоқотда бўласиз, шунингдек жумҳурият телекўрсатув ва радиоэшиттириш давлат Комитети қошидаги «Тановор», «Булбулча» ва «Дуторчи қизлар» ансамбллари, Юнус Ражабий номидаги Мақомчилар ансамбли ҳамда эстрада оркестри ижросида куй, қўшиқ ва рақслар ижро этилади.

«ТАБАССУМ» радиожурнали ижодкорлари ижросида ичакузди ҳангома ва интермедиялар томоша қиласиз.

САЙИЛДА

Ўзбекистон халқ шоири
АБДУЛЛА ОРИПОВ

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар;

ФАХРИДДИН УМАРОВ, МАҲМУД АЗИМОВ;

таниқли хонандалардан: ҲОЖИАКБАР ҲАМИДОВ, ШУҲРАТ ДАВЛАТОВ, АЗИМ МУЛЛАХОНОВ ва АБДУЛЛА ШОМАЪРУПОВлар иштирок этишади.

СЦЕНАРИЙ МУАЛЛИФЛАРИ: **Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист НЕЪМАТ ДЎСТХЎЖАЕВ ва РУСТАМ ҚУРБОНОВ.**

Саҳналаштирувчи режиссёр — РУСТАМ ҚУРБОНОВ.

Ўзбекистон ССР Маданият вазирлиги
М. Қориёқубов номли Ўзбек давлат филармонияси

В. И. ЛЕНИН НОМЛИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

25-26 сентябрь соат 19.00 да
Ўзбекистон ССРда Малайзия кунлари

«КОМПЛЕКС БУДАЯ НИГАРА»

МАЛАЙЗИЯ МИЛЛИЙ АНСАМБЛИ

Ўзбекистон ва Туркманистон халқ артисти

Бобомурод ҲАМДАМОВ
иштирокида

ДЎСТЛИК КОНЦЕРТИ

Концерт программасини — Ўткир СИДДИҚОВ олиб боради.

Билетларни СССР Халқлари дўстлиги саройи кассаларидан соат 11 дан бошлаб харид қилиш мумкин.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

(Хадра майдони)

ТОШКЕНТДА БИРИНЧИ МАРТА

СССРда ГАСТРОЛЛАР

КАТТА КОРЕЯ ЦИРКИ
(КХДР)

«Пхеньян-90»

ЕТАКЧИ ЦИРК УСТАЛАРИНИНГ ТОМОШАЛАРИ

2 БЎЛИМДАН ИБОРАТ КАТТА РАНГ-БАРАНГ ПРОГРАММА.

Олдиндан билет сотиш йўлга қўйилган.

Оммавий талабномалар қабул қилинмоқда.

Болалар муассасалари ва қишлоқ жойларидан тушган талабномалар бўйича навбатдан ташқари хизмат кўрсатилади.

КАССА ДАМ ОЛИШ КУНИСИЗ СОАТ 10 ДАН 20.00 ГАЧА ИШЛАЙДИ.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 44-35-91, 44-35-84.

Цирк фойесида фотосалон бор.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 19/IX да **Масхарабозлар**, 20/IX да **Иоланта**.

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 19/IX да **Ақл мезони**, 20/IX да **Жар**.

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУСИҚАЛИ ТЕАТРИДА — 19/IX да **Муҳаббат навоси**, 20/IX да **Мансаб шайдоси**.

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА — 19/IX да **Лақма куёв**, 20/IXда **Майсаранинг иши**.

КИНО

19 СЕНТЯБРДА

БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

Санъат саройи — «СЕВГИ ЭҲРОМИ» (катта зал — 18.30, 20.40); «МОВИЙ ТУБСИЗЛИК» (кичик зал — 17,19.30).

Чайка — «ФАЗОДАГИ ТЎС-ТЎПОЛОН» (тоқ соатларда).

Тошкент Советининг 50 йиллиги номли — «ПИЛЛА» (18.30, 21.00).

К. Ёрматов номли — «МАФИЯНИНГ ХОТИНИ» (тоқ соатларда).

Москва — «ҲИМОЯЧИЛАР» (17, 19.00); «ҚОРА АТИРГУЛ ҒАМ-АЛАМ РАМЗИ, ҚИЗИЛ АТИРГУЛ СЕВГИ МУҲАББАТ РАМЗИ» (20.40).

Дружба — «ПИЛЛА» (17, 18.20, 20.40).

Қозоғистон — «РАЖЛАКШМИ» (17, 20.00); «БЎЙСУНМАС МАРКИЗА» (18.00).

20 СЕНТЯБРДА

БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

Санъат саройи — «СЕВГИ ЭҲРОМИ» (катта зал — 11, 13.30, 16, 18.30, 20.40); «МОВИЙ ТУБСИЗЛИК» (кичик зал — 12, 14.30, 17, 19.30).

Чайка — «ФАЗОДАГИ ТЎС-ТЎПОЛОН» (тоқ соатларда).

Тошкент Советининг 50 йиллиги номли — «ПИЛЛА» (11, 13.30, 16, 18.30, 21.00).

К. Ёрматов номли — «МАФИЯНИНГ ХОТИНИ» (тоқ соатларда).

Москва — «ҲИМОЯЧИЛАР» (11, 13, 15, 17, 19.00); «ҚОРА АТИРГУЛ ҒАМ-АЛАМ РАМЗИ, ҚИЗИЛ АТИРГУЛ СЕВГИ МУҲАББАТ РАМЗИ» (20.40).

Дружба — «ПИЛЛА» (11, 12, 14, 15, 17, 18.20, 20.40).

Қозоғистон — «РАЖЛАКШМИ» (11, 14, 17, 20.00); «БЎЙСУНМАС МАРКИЗА» (12, 15, 18.00).

Киров ноҳиясидаги 5-туғруқхонанинг аёллар маслаҳат поликлиникасига берилган 52605 серияли 020478, 020479, 020480 номерли касаллик варақаларининг йўқолган

ТОЗА БЛАНКАЛАРИ
БЕКОР ҚИЛИНАДИ

ТОШКЕНТ оқшоми

(«Вечерний Ташкент») — орган Ташкентского горкома Компартии Узбекистана и городского Совета народных депутатов.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона — 32-53-76; хатлар — 33-29-70; 32-53-79; жамоатчилик қабулхонаси — 32-55-83.

Якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек ва рус тилларида мустақил чиқади.

140.390 нусхада чоп этилади. Индекс 64690. Д — 2201. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 3, 9, 10.